

له بلاو كراوه كانی مائپهري بههشت

كوشتنی

ئیمام حوسهین رضی اللہ عنہ

رونکردنهوی راستیه کان ..

روشنکردنهوی لیله کان ..

رهواندنهوی شوبه کان ..

ماموستا علی خان

۱۴۳۵ هـ

چاپی دووهم

مائپهري بههشت

ba8.org

مائپهريکی نیسلامی زانستی پهروهردی یه و له پیناو بلاوکردنهوی نهو نیسلامییه که سهلهفی صالح - پیغه مبهري خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سهري بوون - وه سه ر به هیج گروپ و لایه نیکی حیربی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسولمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسولمانان، له دیارده كانی شیرك و كوفر و تاوان.

٣. پالاولتن و تهصفیه کردنی ئایینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوه كان.

٤. وربا کردنهوهی موسولمانان له شوپنه واری خراپی ریوايه ته لاواز و ههلبهستراوه كان.

٥. پته و کردنی برایه تی یه کی راسته قینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیره كەي ئيسلام و نههپشتن و كه مکردنهوهی ده مارگیری مهزهه بی و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی كۆمه لگایه له ئيسلامی رهسەن و دروستکردنی تاك و كۆیه تی بۆ تېگهشتن له سه رچاوه كانی كه بریتین له قورئانی پیروژ و سوننه تی سه حیح و ئاشكراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه ته نیویه وه به چه ندين دهسته واژهی دهنگ و پهنگ و نوسراوی له بواره كانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاكار و پهروهردە و زانست و پزیشکی و گه شهی كۆمه لایه تی.

خودایه داوات ئی دهكەین دامه زراومان بکهیت ، و ته و فیه قمان بدیهت بۆ هەر کار وگۆهتاریکی جوان وچاک به و شیویه یی که خۆت ئی پازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ریخۆشکار

سوپاسی خوای مهزن ده کهم بهو شیوهیهی شایستهیهتی، صهلات و سهلام له سهه رینمونیکاری مرۆفایهتی که موحه مهدی په یامبه ریهتی علیه السلام، ههروهها له سهه ر خۆشه وستان و ئازیزان و سهه ر خه رانی په یامبهه ر علیه السلام، که خیزان و خانه واده و هاوه له کانیهتی، وئه وانه شی شوینیان که وتون به چاکی، دوای شه وه:

خوینه ری سه نگین... ئەم کتیبه ی به رده ستت چند هه لبار ده یه که له کتیبی: «ده میک له میژوی ئیسلام له وه فاتی په یامبه ره وه علیه السلام تا کوشتنی حوسهین علیه السلام»، وئه و پرس و باسانه ی تیدا ده ره یئراوه که په یوه سهه به کوشتنی حوسه ی نه وه، پاشان ده ستکاری کراوه و بۆی زیاد کراوه ولیی که مکراره وه له کاتی به راوردا شه وه ت زیاتر بۆ رۆن ده بیته وه. کتیبه که مان ناو لینا: «کوشتنی حوسهین - علیه السلام - رۆنکردنه وه ی راستیه کان و رۆشکردنه وه ی لیلیه کان و ره وانده وه ی شوبه ه کان».

به هیوای پرکردنهوهی ئه و بۆشاییه ی له م بواره ههستی پێده کریت،
 و بابه ته که به شیوازیکی زانستی نوسراوه جیاواز له زۆریه ی ئه و کتیبانه ی
 له م باره یه وه نوسراون زۆرتر بایه خ به وروژاندنی ههست و سۆز ده ده ن، له
 خوای بهرز و مهزن ده پارێمه وه ئه وه مان فیڕ بکات که سودمان پی
 ده گه یه نیّت و سودیشمان پی بگه یه نیّت به وه ی که فیڕمان ده کات.

علی خان

مزگه وتی قازی محمد - رحمه الله تعالی - پۆژی ۱۰ ی محرم «عاشورا» ی
 سالی ۱۴۳۴.

پیشه کی

باسی کوشتنی حوسهین، نه یار وگروپه لاریکان هر له کۆنه وه قواستویانه ته وه بۆ مه رami خراب، نهك به شوینکه وتنی به لگه و نوری خوا، به لکو به شوینکه وتنی ئاره زوو و ههوا.

له کاتی کدا خوی گه وره له زۆر شوینی قورئاندا ئامۆژگاری پیغه مبهری خوا ﷺ دهکات، که شوینی ههوا و ئاره زوو نه که ویت، به لکو شوینی ئه وه بکه ویت که له لایهن خوا وه بۆی داده به زیت، ته نه ئه وه رووناکي وه هیدایه ته ، هه ر پێگا وریبازیك له وه لایدا تاریکی و سه رگه ردانیه .

زۆر به مان بیستوو مانه که پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموو یه تی: «ئومه ته که م دابه ش ده بیته سه ر حه فتا و سی به شه وه، هه موویان له ئاگرن ته نه ا دانه یه کیان نه بیته».

جا هه ر یهك له وه گروپه لاریبانه ی، که هه ن ئه لێن: ئیمه ئه وه کۆمه له یه یه ن که رزگاریان ده بیته . که و ابو و مرۆڤ چۆن هه قه که یان بنا سیته ؟

خوای گه وره له قورئاندا فیبری ئه وه مان ده کا که هیچ شتیك به بانگه شه وئیدیا کردن نیه، به لکو ئه بیئت لیكۆلینه وهی لی بکریت، لیكۆلینه وهش بریتیه له گه ران به دوای به به لگه کاندا، که تا چند دروستن پاشان تا چند بو ئه و مه به ستانه ده شیئن.

خوای گه وره ده فه رموی: [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا] [الحجرات: ٦]. واته: «ئهی ئه وانهی باوه رتان هیئاوه، ئه گه ر گونا هکاریك هه والیکهی بو هیئان، ئه وای لی بکۆلنه وه تا بو تان پروون ده بیته وه».

به راستی میژووی ئومه تی ئیسلامیش توشی تی ئاخنی و شیواندن و تیکدانی زۆر هاتوو، به هوی ئه و کۆمه ل و گروپانه ی که له سه ره تای ئیسلامه وه دروست بوون، هه ر کۆمه له و هه ولی داوه بایه خ و گرنگی خو ی زیاد بکات و به رز بکاته وه له سه ر حیسابی به رانه ره که ی، ئه مه ش که لینانیکی دروست کرد له میژووی گه وره کانی ئومه ته که ماندا.

له ئیو ئومه تدا خه لکانیک ده بیینی سنوری شه رعی به رزاندوو له خو شیستنی که سایه تیه کاندا، هه بووه هاوه لی پایه به رز عه لی کوری ئه بو

تالبي عليه السلام زۆر خۇشويستوه، خۇشويستنىك كه سهرى تهواو لىتتىكداوه،
 روداو و باس و ههوالى ئاوهاى لىوه گىپراوهتهوه كه قبولناكرى، لهههمان
 كاتيشدا ههوالى داوه له بايهخى ئەوانى تر كه م بكاتهوه، وخهلكانى تر به
 دهستدرىژيكر بۆ سهر مافهكانى عهلى عليه السلام لهقهلهم بدا، بهمه ستهميان
 ههم لهخويان و ههم له عهلى كرد، تهنانهت زيادهرؤيى كردن لهو هاوهله
 بهرئزه سهرى كيشا بۆ وهچهكانيشى، كار گهيشته ئەوهى بلين: ئىمامن و
 ديارى كراون و مهعصومن ، ههر وهكو چۆن پيغه مبهران مهعصومن عليهم
 السلام.

* ئەوه عهليه عليه السلام ئەلى: «خهلكانىك بهرادهيهك خۇشيان دهويم تا
 دهيانباته ئاگرهوه، خهلكانىكيش بهرادهيهك رقيان لىم دهبى تا دهيانباته
 ئاگرهوه».^(۱)

* ههروهها ئەلى: «دوو كهس لهسهر من تيا ئەچن: كهسيكى زيادرو له
 خۇشهويستنم، كهسيكى زيادرو له رق لىبوونم».^(۲)

^(۱) أخرجه ابن عاصم في (السنّة) برقم (۹۸۳)، وقال العلامة الناصرالدين الألباني (إسناده صحيح على شرط الشيخين). وانظر (نهج البلاغة) (۴۶۹) (۱۰۸/۴)، و (مناقب الامام أمير المؤمنين) (محمد بن سليمان الكوفي) (۲/۲۸۳)، و (الأمالي) للطوسي (ص ۲۵۶).
^(۲) المصدر السابق برقم (۹۸۴)، وقال العلامة الألباني (إسناده حسن).

ئەم جۆرە بېرىكردنەۋە و شىۋە زىادەرپەۋىيەنەش - لەسەر راستتەين بۆچون -
 لە دواى نىۋەى «سەدەى سىيەمى كۆچىەۋە» سەريان ھەلداۋە.

بەلگەيەى ئەم راستىەش ئەۋەيە: ئەو رىق لىبونەى نىۋان عەلى عليه السلام و
 ھاۋەلە بەرپىزەكان، كە باسى لىۋە دەكەن، لە ھەۋال و رىۋايات وباسە
 صەحىحەكاندا شتى وا نابىنين، بەلكو بە پىچەۋانەۋە، شتانى وامان بىنى،
 كە بەلگەن لەسەر مەزنى ئاستى خۆشويستىيان لە بۆ يەكتى، لەگەل
 بىنىنى چەندەھا روداى پرشنگدار لە خۆشەويستى و خۆنەويستى و براىەتى و
 دۆستايەتى و دلسۆزى و ئامۆزگارى و ژن و ژنخۋازى، بە رادەيەك كە ھەر بە
 وىژدانىكى شەيداي راستى، ئەۋانە بىنىت، ئەو وتە ساختە و دەلەسە
 دوژمناۋى و رقاۋى و بوغزاۋيانە بە درۆ دەخاتەۋە..

لەو وىنە پرشنگدارانە:

* ھەر سى خەلىفە سەر راستەكە: ئەبوبەكرى صىددىق، عومەرى
 كورپى خەتتاب، عوسمانى كورپى عەففان، ھانى عەلى دەدەن لە بۆ
 خواستنى فاتىمە وبەشدارىش دەكەن لە ئامادەكەرن و شاىەتىداندا:

* عەلى عليه السلام ئەلى: « ئەبۇبەكر و عومەر ھاتنە لام و وتيان: بۆ نارۆى بۆ لاي پەيامبەرى خوا عليه السلام و باسئىكى فاتىمەى لا بكەى »^(۱).

* ھەرۋەھا ئەلى: پەيامبەرى خوا عليه السلام پىيى وتم: « ھەر ئىستا بىرۆ قەلغانە كەت بفرۆشە و پارەكەيىم بۆ بەيىنە، تا پىداويستى مال بۆ (خۆت) و (فاتىمە) ئامادە بكەم ».

عەلى عليه السلام ئەلى: منىش رۆيشتەم و فرۆشتەم بە عوسمانى كورى عەففان بە چوارسەد درھەمى رەشى كۆچى.

كاتىك كە پارەكەم ئىوەرگرت و ئەويش قەلغانەكەى ئىوەرگرتەم.

عوسمان وتى: ئايا من بۆ تۆ لە قەلغانىك زياتر ناھيىنم وە تۆش بۆ من لە دىرھەم زياتر ناھيىنى؟ منىش وتم: بەلى.

ئەويش وتى: دە ئەو قەلغانە ديارىيە لە منەو بۆ تۆ.

منىش قەلغانەكە و پارەكەم ھيىنا و رۆيشتەم بۆ لاي پەيامبەرى خوا عليه السلام قەلغان و درھەمەكەم خستە بەردەستى و باسى ئەوھى عوسمانم بۆ كرد ، ئەويش دوغاي خىرى بۆ كرد، پاشان مشتىكى لە درھەمەكان گرت و بانگى

(۱) أمالي للطوسي، ص ۳۹، بحار الأنوار (۹۳/۴۳).

ئەبۇبەكرى كىردۇ داي بە دەستىيەوۋە و فەرموۋى: « ئەي ئەبۇبەكر بەم درەھمانە ھەندى پىداۋىستىي مالا بۆ كچە كەم بىكەرە»^(۱).

* عليه السلام ئەلى ئوم كەلسومى كچى لى عومەرى كورپى خەتاب عليه السلام ماره دەكات، خوا لى ھەمويان رازى بى^(۲).

* عليه السلام ئەلى مندالەكانى بەناۋى براۋ خۆشەويستە دىنيەكانىيەوۋە ناۋ دەئىت: ئەبۇبەكرى صدىق، عومەرى كورپى خەتاب، عوسمانى كورپى عەففان^(۳)، ھەرۋەھا ستايشيان دەكات:

ئەلى عليه السلام ئەلى: « بەراستى ئە من ھاۋەلانى پەيامبەر صلى الله عليه وسلم بىنيۋە، دە بەخا كەستان لەوان ناچن، سوئىند بەخا بەھۆى دونيا نەويستيانەوۋە دەيانتبىنى بەيانيان سەر و قزبان شىۋاۋ و تۆزاۋى بوو ، شەۋانىشيان بە شەۋ نوئىژ و سوژدە و راۋەستانەوۋە زىندو دەكردەوۋە، جارىك گۇنايان و جارىك نىۋ چەۋانىيان لەزەۋى دەنا [بۆ دەربىرىنى ملكەچى و زەلىلى بۆ خۋاى بەرز و پىرۆز] ، كە باسى ئاخىرەتەيان بۆ دەكرا ۋەكو ئەوۋە ۋابوۋ بەسەر زوخال

(۱) كشف الغمة (۱/۳۶۹)، (بحار الأنوار) (۴۳/۱۳۰).

(۲) فروع الكافي كتاب النكاح، باب تزويج أم كلثوم (۵/۳۴۶)، و فروع الكافي كتاب الطلاق، باب المتوفى عنها زوجها (۶/۱۲۰).
وقبلها البيهقي في السنن الكبرى (۷/۶۳)، مصنف عبدالرزاق (۶/۱۶۳).

(۳) أنظر كتب الأنساب كـ«عمدة الطالب» لابن عنبية، و«الأنساب» للسمعاني.

[پشکۆ] هوه وهستابن، بههۆی درێژی و زۆری سوژدهکانیانهوه خهویان لی نهدهکهوت، وهکو ئهوهی شتیکی رهق له نیو چاوانیان بیته و تییدا بسورپیتتهوه و نههیلت بجهون و پشویهك بدهن، ههرکه باسی خوا بکرایه فرمیستك به چاوهکانیادا دههاته خوارهوه و دهم و چاویانی تهردهکرد و دهلهزران و دهههژان وهکو چون دار له رۆژی بای توند دا دهلهرپیتتهوه.»

عهلی مندالی ههبوو بهناوی ئهبویهکر و عومه ر و عوسمان، ئهبویهکر و عوسمانی له گهڵ حوسهین له روداوی (طف) دا کوژران، بهلام عومهریان تهمهنی زۆرتر کرد^(۱).

(۱) بحار الأنوار (۷۴/۴۲)، الشجرة الزكية في الأنساب (۴۱۳).

هاوه لآن همویان برای یه ک بوون

یه کیك له گه وره ترین درۆکانی میژوو، گومانی ئه و گومان له دلانه یه که واته زانن هاوه لآنی په یامبهر ﷺ رقیان له یه کتر بووه و دوژمنایه تیان له ئاست یه کتر دا په نهان کردووه!!

ئای بهراستی گومانیکگی پوچه، زۆر دووره له وهی خوای په روهردگار له قورئاندا روونی کردۆته وه و ده فه رمویت: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ [آل عمران: ۱۱]. واته: «بهراستی ئیوه چاکترین ئومه تیکن بو خه لکی هینرایته دی، فه رمان به چاکه ده کهن و جلّه وگیری له خراپه یش ده کهن و باوه ری دامه زراو و به خوا ده هیئن». یان ئه وهی که په یامبهری خوا ﷺ ده فه رمویت: «خیر الناس قرنی»^(۱)، واته: «باشترینی خه لک، خه لکانی سه رده می من».

بیگومان میژوو موسولمانان پیویستی به نویسنه وهیه کی سه ر له نوی هه یه، به وه رگرتنی له سه رچاوه پاک و پوخته کانیه وه. به تاییه تر له و جیگایانه ی، که میژوونوسه ناموسلمانه هه وال هه لبه سته کان

(۱) صحیح البخاری کتاب الشهادت، باب لا یشهد علی شهادة جور اذا أشهد حدیث رقم (۲۵۰۹).

نوسیویانه ته وه، له کاتی کدا ده زانین، که ئوممه تی ئیسلامیمان ده وله مه ندرتین
 ئوممه ته به ناوه رۆکی میژوه که ی و هه مووی به سه نه دی چه سپاو له له ناوچون
 پاراستوه.

ئه بیته میژو به وردی بخوینینه وه

ئه بیته میژو و بخوینینه وه وه ک خویندنه وه ی فه رموده کانی په یامبه ر ﷺ .
 جا ئه گه ر ئیمه بمانه ویت فه رموده کانی په یامبه ر ﷺ بخوینینه وه،
 ده بیته بگه ریپن به دوای چه سپاوی هه واله که، ئایا له په یامبه ری خواوه
 هه والی وا چه سپاوه یا نه؟

هه رگیزیش ناتوانین راستی و چه سپاوی فه رموده کانی په یامبه ر ﷺ له
 هه لبه سته و بی بناغه کان جیا بکه ینه وه، هه تا ته ماشای سه نه د و ده قی
 هه واله که نه که یین. چونکه زانایان گرنگی زۆریان به فه رموده و
 هه واله خوانه کانی داوه و به دوای فه رموده کانیا نندا رۆیشتوون و پالوتوو یانه،
 دوایش بریاریان له سه ری داوه و سه حیح و ضعیفیان له یه کتر جیا کردۆته وه،

ئا لیڙه شهوه فەرموده کانیان لهو شتانه پاککردۆتهوه که به درۆوه یان بههەر شیوازیکی تر خراوته سهری.

بهلام میژوو جیاوازه له فەرموده، دهیینین زۆریک له ریوايه ته کانی میژوو سه نه دی هەر نیه، جاری واش ههیه سه نه دی ههیه، بهلام هیچ کام لهو راویانهی که له ناو ریوايه کهدا هه ن ژیاننامه یان دیار نیه، هیچ یه کیکیش له زانایان نابیین به باشی یان به خرابی، به مه دح و یان به زهم (جرح و تعدیل) باسیانی کردییت، جا لهم حالته شدا بریاردان له سه ر ئه و ریوايه ته قورسه، چونکه حال و باری هه ندیک له پیاوانی سه نه ده که نادیارن.

بهیعت ده دری به یه زیدی کوری مو عاویه

له سالی په نجا و شه شی کۆچی دا، مو عاویه بریاریدا خه لکی دوا ی خۆی بهیعت بدن به یه زیدی کوری، ئا لیڙه دا مو عاویه له ریچکه ی ئه وانه ی پیش خۆی لایدا، چونکه په یامبه ری خوا ﷺ کاره که ی هه روا هیشته وه یا ئه بوبه کری دانا، پاشان ئه بوبه کر هاتوو و عومه ری ده ست نیشان کرد، دوا ی ئه و عومه ر هات و شه ش که سی ده ست نیشان کرد و به لام سه عیدی کوری زهیدی

لیده رکردن چونکه کوری مامی خوئی بوو، له گه لّ عه بدوللای کوری دا، دوی
 ئه ویش عوسمان هات و کهسی دیاری نه کرد، ئینجا علی هات، ئه ویش
 دیسانه وه کهسی دهست نیشان نه کرد، حه سه نیش وازی لی هیئا بو
 موعاویه.

بوّیه به موعاویه یان ووت: یان ئه وه تا وازی لی بیئه، وه کو چوّن
 په یامبه ری خوا ﷺ کردی، یان ئه وه تا وه ک ئه بو بکری صدیق بکه و
 که سیّک دابنی که خزمی خوّت نه بی، یان وه ک عومه ر بکه؛ کاره که ی دایه
 دهست شه ش که سه وه خزمی خوئی نه بوون، یان ئه وه تا وازی نه با موسلمانان
 خوئیان یه کینک هه لّ بئیرن، به لام موعاویه رازی نه بوو ئیلا هه ر ده بیّت دوی خوئی
 (یه زید) ی کوری جینشین بیّت^(۱).

پی ئه چی لایه نه چاکه که ی هه لّ نه بژارد بی، له ترسی ئه و شه ر و ئاشوبه ی له
 که له شورادا ده که وته وه، گوپرایه لی و ئاسایش و سه قامگیریشی له و لایه نه دا

^(۱) رواه خليفة بن خياط في طبقاته (ص ۵۲)، من طريق جويرية بنت أسماء عن أشياخ أهل

دهبینیهوه که یهزیدی کوری تیدابووہ^(۱) ئەمه ئەگەر واش بی هەر راست نییه، به لکو ههق له شورا دایه.

هه لویستی ئەهلی سوننهت و جهما عهت له بهرام بهر

به یعهتدان به یهزیدی کوری مو عاویه

ئەهلی سوننه و جهماعه ئەلین: به یعهته که دروسته، به لام ئەم به یعهته عه بیدار ده کهن به هوی ئەم دوو شته وه:

یه کهم: ئەلین ئەمه شتیکی تازه بو، که خیلافهتی داو هته کوره کهی خوئی، وه کو ئەوهی ئیتر خیلافهت بیته به ویراسهت، ئەمه دوا ی ئەوهی به شورا یا دهستنیشان کردنی جگه له خزم بووه، ئەهی چ جای ئەوهی نزیکیکت بی و کورپیکی راسته و خوئی خو تیش بی، لهم روانگه یه وه ئەم مه بده ته ره دکرایه وه به بی له بهر چاو گرتنی که سه که، ئەوان ئەو مه بده ته بیان رهت کرده وه که وا کاره که بیته ویراسهت.

(۱) أنظر: (مقدمة ابن خلدون) فصل في ولاية العهد (ص ۱۶۶).

دووه م: خه لکی له (یهزید) شیاوتر هه بوون بو خیلافهت، وه کو ئیین عومه ر و ئیین زوبهیر و ئیین عه بیاس و حوسهین، جگه له مانهش هی تر زۆرن.

سه بارهت به دید و بوچونی موبته دیعه کان، ئەوان وا ده بینن که ئیمامهت و خیلافهت ته نها له عه لی و کورپه کانیدا ده بیته، هه ربۆیه ئەوان به یعه ته که ی یهزید به ته نها عه ییبار ناکهن، به لکو هه موو به یعه تیک په تده که نه وه که نه دریت به عه لی و کورپه کانی، هه ر له سه ر ئەو ئەساسهش ئەوان به یعه ته که ی ئەبویه کر و عومه ر و عوسمان و موعاویه هه ر هه موویان به نادرهست ده زانن، به بی له بهرچاو گرته نی به یعه تده ره که. چونکه ئەوان ئەلین خیلافهت و ئیمامهت دیاریکراوه بو عه لی و کورپه کانی هه تا رۆژی قیامهت.

ئایا یهزید شیاو بوه بوّ خیلافهت؟

ئین که سیر چیرۆکی عهبدوڵلای کورپی موتیع و هاوهلهکانی دهگیریتتهوه که رۆیشتون بۆلای موحه ممدی کورپی حه نه فیه - که کورپی عهلی کورپی ته بو تالبه و برای حه سهن و حوسهینه له باوکه وه -، ویستویانه رازی بکه ن بو لابردنی یهزید، تهویش قایل نه بووه، ئین موتیع وتی: یهزیدی کورپی موعاویه مهی دهخواوه ته وه و نوێژ ناکات.

موحه ممدیش وتی: من ته وه م لی نه بینیه که ئیه باسی ده که ن، ته من رۆیشتومه ته لای و ماومه ته وه، بهرده وامه له سه ر نوێژ کردن، هه وللی خیر و چاکه ی ده دا، پرسیری فیه ی ده کرد و سونه ته کانی جی به جی ده کرد. وتیان: ته وه له بهر توّ خو ی وا ده رختوه.

موحه ممدی کورپی حه نه فیه ش وتی: باشه چی من ترساندی و هیوای چی لی کردوم؟ ئیه هه رگیز ته وانه تان لی بینیه که باسی لی وه ده که ن؟ ته که ر ته و کارانه ی به پیش چاوی ئیه وه کردیت، ته وای بیگومان ئیه وش شه ریکی وین، ته که ریش ته وانه تان لی نه بینیه ته وای بۆتان حه لال نییه شایه تی له سه ر شتیك بدن که نازان و نه تان بینیه.

ئهوانیش وتیان: ئهوه لای ئیمه ره‌وایه، گهر چی نه‌شمان بینوه.

موحه‌مه‌دی کوری حه‌نه‌فیه وتی: خوا ئه‌مه به شایه‌تی قبول ناکات،

ئینجا ئه‌و فه‌رمایشته‌ی په‌روه‌ردگاری بو خویندنه‌وه که ده‌فه‌رموی: ﴿إِلَّا مَنْ

شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [الزخرف: ۸۶].

جا ئه‌و فاسیقیه‌ی دراوته پال یه‌زید وه‌ک مه‌ی خواردنه‌وه و یاریکردنی

له‌گه‌ل مه‌یمون و خراپه‌کاری و.. هتد، هیچیان به‌سه‌نه‌دیکی سه‌حیح لیوه‌ی

سابت نه‌بوون، بویه بروا به‌مه‌ناکری و ئه‌سل باشییه، ئیتر خوا زانا و

شاره‌زاتره به‌حالی یه‌زید، ئه‌مه‌ش به‌لای ئیمه‌وه گرنگ نییه، ئه‌وه له‌به‌ینی

خۆی و خوای خۆی دایه.

گریمان مه‌سه‌له‌که ئاوه‌اش بوبی، خو فاسقیته‌ی تیمامیش خروج لیکردنی

واجب ناکات ئا به‌و شیوه‌یه‌ی که رویداوه، وه‌ک دواجار باسی لیوه ده‌که‌ین.

بهیعت دهدریت به یهزید و حوسهینیش ره دی ده کاته وه

ئه وه بو له سالی ۶۰ی کۆچی و له ته مه نی ۳۴ سالییدا بهیعت درا به یهزیدی کوری موعاویه، به لام حوسهینی کوری عه لی و عه بدوللای کوری زوبهیر بهیعتیان پینه دا، کاتیک داوایان لیکرا بهیعت بدن، عه بدوللای کوری زوبهیر وتی: ئەم شهو بیریکی لیده که مه وه و بهیانی رای خۆمتان پی ئه لیم، وتیان: باشه، ئیتر هه ر که شهو داها ت له مه دینه وه به ره و مه که هه لهات و بهیعتی نه دا.

کاتیک ها تن بو لای حوسهینی کوری عه لی، وتیان: بهیعت بده.

وتی: من به نهی نی بهیعت ناده م، به لکو به تاشکرا و به پیش چاوی خه لکیه وه بهیعت نه ده م.

وتیان: باشه، ئه ویش هه ر که شهو ها ت، به دوا ی عه بدوللای کوری زوبهیره وه هه لهات.

خه لکی عیراق نامه بو حوسهین ده نیرن :

گه یشته خه لکی عیراق که حوسهین به یعه تی به یه زیدی کوری مو عاویه نه داوه، نه مانیش یه زیدی کوری مو عاویه یان ناویت، به لکو معاویه شیان ناویت، ته نها عه لی و کوره کانی نه بیّت - ره زای خویان لی بیّت - که سیان ناویت، نه وه بو هه ره موویان نامه یان ده نارد بو حوسهینی کوری عه لی و تییدا ده یان نوسی: ئیمه به یعه تمان به تو داوه و تو نه بیّت که سمان ناویت و به یعه تی یه زیدیش له گه ردنمان نه ما به یعه ته که مان بو تو ییه، ئیتر نوسراو و نامه کان نه وه نده زور بوون گه یشتنه زیاتر له پینج سه د نامه، هه ره هه مووی له خه لکی کوفه وه ده هات و داویان لی ده کرد بیّت بو لایان.

حوسهین موسلیمی کوری عه قیل ده نیریت :

بو نه و مه به سته حوسهینی کوری عه لی، ئاموزاکه ی خو ی: موسلیمی کوری عه قیلی کوری نه بوتالبی نارد بو هی نانی هه وال و راستی و پروونی مه سه له که، که موسلیمی کوری عه قیل گه یشته کوفه ده سستی کرد به پرسیار کردن، بو ی ده رکه وت خه لکی یه زیدیان ناوی و حوسهینی کوری عه لیان ده ویت، دوایی له ماله که ی هانیی کوری عوروه دا مایه وه، ئیتر

خه لک کۆمه ل کۆمه ل و تاک تاک ده هاتن و به یعه تیان ددها به موسلیمی کورپی عه قیل له جیاتی حوسهینی کورپی عه لی رهزای خوا له هه موویان بیته.

له وکاته دا نوعمانی کورپی به شیر ئه میری کوفه بوو، هه رکه هه وائه که ی پیگه یشت، وا موسلیمی کورپی عه قیل له بن ده ستیانه و خه لک دین و له جیاتی حوسهین به یعه تی پی دده دن، وای پیشاندا که هیچی نه بیستوو ه و په ی به و باسه نه بردوو ه، کار گه یشته ئه وه ی هه ندیک له ده ور و ده سته که ی چون بۆلای به زید و هه وائه که یان پیدا، که خه لک به یعه ت دده دن به موسلیم و نوعمانی کورپی به شیریش خۆی که پ کردوو ه.

عوبه ی دو لّای کورپی زیاد ده کریت به ئه میری کوفه :

به وه وئیه وه به زید فه رمانی دا نوعمانی کورپی به شیر له سه ر کار لابریت و عوبه ی دو لّای زیاد ی کرد به ئه میری کوفه، خۆی ئه میری به سه ره بوو کوفه شی خسته پالی تا ئه م کیشه یه چاره سه ر بکات، ئه وه بوو عوبه ی دو لّای کورپی زیاد له شه ودا گه یشته کوفه و دم و چاوی هه لپیچا بوو، هه ر که

به لای خه لکیکدا تیده په پری و سه لامی لیده کردن ده یانوت: **وعليک السلام**،
 ئه ی کچه زاکه ی په یامبه ری خوا صلی الله علیه و آله، وایان ده زانی حوسهینه و به نهی نی و
 دهم هه لپیچراوی هاتووه، ئیتر عوبه یدوللای کوری زیاد زانی مه سه له که
 جدیه و خه لکیش چاوه رپی حوسهینی کوری عه لی ده که ن، گه رایه وه
 کۆشکه که ی، خزمه تکاریکی خۆی نارد به لکو هه والیکی مه سه له که بی نی و
 بزانی سه ر مه سه له که کی به ریوه ی ده با؟

ئه ویش رۆیشت به و پییه ی که ئه م پیاه له ناوچه ی «حمص» به وه هاتووه
 و سی هه زار دیناری پییه بو یارمه تیدانی حوسهین عليه السلام، ئا به و شیوه یه
 دهستی کرد به پرسیار کردن تا ماله که ی هانی نی کوری عوروه یان پیشاندا،
 که چووه ژوره موسلیمی کوری عه قیلی بینی و به یعه تی پیدا و سی هه زار
 دیناره که شی پیدا، به و شیوه یه چهند رۆژیک سهردانی کردن هه تا به ته واوی
 زانی چیان به دهسته وه یه، پاشان گه رایه وه لای عوبه یدوللای کوری زیاد و
 دهنگ و باسه که ی بو گێرایه وه.

دهرچوونی حوسهین ﷺ بو کوفه :

دوای سه قامگیر بوونی بارود و خه که و به یعه تدانی خه لکیکی زور به موسلیمی کوری عه قیل، ناردی به دوای حوسهیندا که به پری بکه وه کاروباره که تاماده باشه، ئه وه بوو حوسهینی کوری عه لی ﷺ له رۆژی ته رویه دا دهرچوو بهروه و کوفه، عوبه یدوللای به و کاره ی موسلیمی کوری عه قیلی زانی بوو بویه گوتی: هانیئی کوری عوروه م بو بینن، ئه وانیش هینایان و پرسپاری لی کرد:

موسلیمی کوری عه قیل له کوپیه؟ وتی: نازانم.

ئه ویش بانگی (مه عقه ل) ی خزمه تکاری هانیئی کرد، که هاته ژوره وه، پیی وت: ئه مه ده ناسی؟ وتی: به لی، که ناسیه وه په شیمان بوویه وه و زانی مه سه له که فیلی عوبه یدوللای کوری زیاد بووه، عوبه یدوللای کوری زیاد پیی وت: موسلیمی کوری عه قیل له کوپیه؟!

وتی: به و خواجه ئه گهر له ژیر پیکانم بیته به رزی ناکه مه وه، که وای ووت عوبه یدوللای کوری زیاد پیای کیشا و فرمانی دا زیندانی بکری.

خەلکی کوفە پشتی موسلیمی کورپی عەقیل بەر

دەدەن

کە هەوالە کە گەیشتە موسلیمی کورپی عەقیل، بە چوار هەزار سەربازەو لە گەڵ خەلکی کوفەدا دەوری کۆشکە کە عوبەیدوللا یاندا، جا لەوکاتەدا عوبەیدوللا زۆریک دەم سپیەکانی کوفە لە لایبوو، بۆیە پێی ووتن: ئەو خەلکە لە موسلیمی کورپی عەقیل پاشگەز بکەنەو، بەلێنی پارە و پولیشی پێدان و هەرەشەیی سوپای شامی لیکردن، ئەو بوو ئەو دەم سپیانە دەستیانکرد بە هەلگەرانەو و پاشگەز کردنەوی خەلک، ئیتەر هەر دایکە و دەهات و کورە کەیی خۆی ئەبردەو، هەر پیاو و دەهات و براکەیی خۆی ئەبردەو، هەر سەرۆک خێلە و دەهات و خەلکی پاشگەز دەکردەو، تا وای لێهات لە کۆی چوار هەزار کە لە گەڵی بوون، تەنھا سی کەس مایەو! تەنانت خۆری ئەو پۆژە تاوا نەبوو موسلیمی کورپی عەقیل تەنیا کەوت، خەلک هەمووی رایکرد، وای لێهات بە ناو کۆلانەکانی کوفەدا دەپۆششت نەیدەزانی بۆ کۆی بروت، تا دای لە دەرگای مائی ئافرەتییک لە خێلی (کیندە) و پێی وت: ئاوم دەوی؟ ئەویش پێی سەیر بوو، وتی: تۆ کیی؟ وتی:

من موسليمى كورپى عەقىلم، ھەۋال و سەربوردەى خۆى بۆ گىرايەۋە، كە خەلك لىي ھەلگەپراۋنەتەۋە و سەريان نەخستوۋە و پشتيان داۋەتە ئاۋە و حوسەينىش وا لە ھاتننە، چونكە ئەم ناردبويە شوينىيە كە بگەۋىتەرى، ژنەكە بردىە مالئەۋە و خانوويەكى چەپيان ھەبوۋ لەۋىيى دانا و ئاۋى بۆ ھىنا، بەلام كورپەكەى ھەستا و ئىخبارى كرد، شوينەكەى ووت بە عوبەيدوللانى كورپى زياد، ئەۋىش ھەفتا پياۋى بۆنارد و دەۋرى مالئەكەيان گرت، ھەندىك شەرى لەگەل كردن بەلام دواجار-دۋاى ئەۋەى پەيمانى نەكوشتنى لىۋەرگرتن خۆى دا بەدەستەۋە برديان بۆ كۆشكى ئەمىر-، كە رۆيشتە ژورەۋە، عوبەيدوللانى كورپى زياد ھۆكارى ئەم كارەى لىپرسى؟

وتى: بەيەتتەك لە گەردنماندايە بۆ حوسەينى كورپى عەلى. ئەۋىش وتى: بۆ مەگەر بەيەتتەكى يەزىد لە گەردنتدا نىيە؟ پاشان وتى: دەتكوزم.

موسليم وتى: رېنگە بدە با ۋەسىيەت بگەم. وتى: باشە ۋەسىيەت بگە، چاۋى گىپرا، عومەرى كورپى سەعدى كورپى ئەبى ۋەقاصى بىنى، پىيى وت: تۆ نزيكترين كەسى منى كە بە خزمايەتى بە من دەگەى ۋەرە با ۋەسىيەتتەك بۆ بگەم، بردىە سوچىكى ژورەكەۋە و پىيى ووت كە: كەسىتەك

بنیریت بۆلای حوسهین به لکو بگه ریتته وه، عومه ری کوری سه عیدیش راسته و خو پیاویکی نارد که به حوسهین رابگه یه نیت کار له کار ترازاو و خه لکی کوفه فیلیان لی کردوه.

موسلیم له و کاته دا ووته به نرخه به ناوبانگه که ی خوی ووت: (به خاوخیزانته وه بگه ریتته وه، خه لکی کوفه فریوت نه ده ن، له راستیدا خه لکی کوفه درۆیان له گه ل تۆ وله گه ل منیش کرد، درۆزنیش خاو هن قسه ی خوی نییه).

له رۆژی عه ره فه موسلیمی کوری عه قیل کوژرا، حوسه ینیش له رۆژی ته رویه دا که وتبو وه ری، که ده کاته رۆژیک پیش کوشتنی موسلیمی کوری عه قیل.

به ره ه لستی ها وه لان له ئاست ده رچوونه که ی حوسه ین

بۆ کوفه ﷺ

زۆریک له ها وه لان هه ولیاندا نه هیلن حوسه ینی کوری عه لی بروت، له وانه: عه بدوللای کوری عومه ر، و عه بدوللای کوری عه بباس، و عه بدوللای کوری عه مری کوری عاص، و ئه بو سه عیدی خودری، و

عهبدوئلائی کوری زوبهیر، و موحه ممدی کوری حه نه فیهی برای، هه موو
 ئه مانه که زانیان حوسهین نیازی کوفه ی هه یه ریگریان لی کرد، ئه مهش
 ووته ی هه ندی کیانه :

۱. عهبدوئلائی کوری عه بیاس:

که حوسهین ویستی بروات، عهبدوئلائی کوری عه بیاس پی وت: له بهر
 ئه وه نه بیئت خه لک گالته مان پی بکات، به توندی ده مگرتی و نه مده هیشت
 برۆی.

۲. ئیبن عومه ر:

شه عبی ده لی: ئیبن عومه ر له مه ککه دا بوو هه والی پیگه یشت که وا
 حوسهین وا به ره و عیراق ریشتتوه، به دووری سی رۆزه ریوه خوی گه یانده
 حوسهین، وتی: بو کوی ته شریف ئه بهی؟

ئه ویش وتی: به ره و عیراق، پاشان نامه کانی خه لکی عیراقی پیشاندا و
 وتی: ئه وه نامه و به یعه ته کانیانه - فریویان دابوو ره زای خوی لی بی -. ئیبن
 عومه ر وتی: مه رۆ، حوسهین قایل نه بوو.

پاشان وتى: دەى فەرمودەيەكت بۆ دەگىر مەو، جوپرەئىل ھاتە لای پەيامبەر صلی اللہ علیہ وسلم سەرپىشكى كرد له نيوان دونيا و ئاخىرەت، پەيامبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئاخىرەتى ھەلبژارد و دونیای نەويست، تۆش پارچە گوشتىكى لەو (إنك بضعة منه)، دە بەخوا ھەرگىز كەستان ئەم كارە ناگرىتتە دەست، خواى گەورەش ئەم كارەى لى لانه داون مەگەر بۆ خىرى خۆتان نەبى، بەلام ھەر ئامادە نەبوو بگەرپىتەو، عەبدوئىلا دەستى كرده مىلى و گرىا و پىى وت: (أستودعك الله من قتيل).

۳. عەبدوئىلاى كورى زوبەير:

بە حوسەينى وت: بۆ كوى تەشريف ئەبەى؟ دەرۆى بۆلاى خەلكانىك باوكتيان كوشت و دايان لە براكت ! مەرۆ، بەلام حوسەين قايل نەبوو.

۴. ئەبو سەئىدى خودرى:

وتى: ئەى ئەبو سەئىدى ئەمەنى ئامۆزگاريت دەكەم و دلەم بۆت دەسوتى، لە راستيدا پىم گەيشتووھ كەوا خەلكانىك لە سەرخەرانى خۆتان لە كوفە داوات لىدەكەن بۆ بۆلايان، نەكەى بۆ بۆ، چونكە گويم لە بابت بوو لە بارەى كوفەوھ دەبيوت: بەخوا بىزارم لىيان و رقىم لىيانە، ئەوانىش لە من بىزارن و

رقیان لیمه و هه‌رگیز وه‌فایان لی نایینی وه هه‌رکەس به‌وان بیاتەوه ئەوا
به‌شیکێ دۆراوی بردۆته‌وه، به‌خوا نه‌عه‌زمیان هه‌یه له‌کاروباردا، نه‌ئارام
ده‌گرن له‌ژێر شمشێردا.

* هه‌روه‌ها له‌وه‌سه‌نه‌ی که به‌ حوسه‌ینیان ووت نه‌روا بو کوفه، له
غه‌یره سه‌حابه:

فه‌ره‌زده‌قی شاعیر، دوا‌ی ئەوه‌ی حوسه‌ین که‌وته ری گه‌یشه‌ فه‌ره‌زده‌قی
شاعیر، پێی وت: له‌ کوپۆه؟ ئەویش وتی: له‌ عی‌راقه‌وه، وتی: ئەه‌ی ده‌نگ و
باسی خه‌لکی عی‌راق چۆنه‌؟

وتی: دلێان له‌ گه‌ل تۆیه و شیره‌کانیان له‌ گه‌ل به‌نی ئوممه‌یه، به‌مه‌یش
رازی نه‌بوو و وتی: خوا پشت و په‌نایه.

حوسه‌ین ده‌گاته قادسیه

هه‌وائی موسلیمی کورپی عه‌قیل له‌ رینگه‌ی ئەو نێردراوه‌ی که عومه‌ری
کورپی سه‌عد ناردبووی گه‌یشه‌ حوسه‌ین، حوسه‌ین ویستی بگه‌رپێته‌وه،
پرسیکی به‌ کورپه‌کانی موسلیمی کورپی عه‌قیل کرد، ئەوان وتیان: نه‌به‌خوا

ناگه رپینه وه ههتا تۆلهی باوکمان نه کهینه وه، حوسهینیش هاته سه رپهئی
 ئهوان، عوبهیدوللای کورپی زیاد دواى ئه وهی به ده رچوونی حوسهینی زانی،
 فه رمانیدا به حورپی کورپی یه زیدی ته میمی که له پیشه وه به ههزار
 سه ر بازه وه بروات رپگه به حوسهین بگریت، ئه وه بوو له نزیك قادسیه
 گه یشته حوسهین.

حور پیی وت: به ره و کوئی ئه ی کچه زا که ی په یامبه ری خوا؟!

وتی: به ره و عیراق.

ئه ویش وتی: که واته بگه رپوه و باخوا به تو گیرۆده م نه کات، بگه رپوه بو
 ئه و شوینه ی لیوه ی هاتووی، یان برۆ بو شام بۆلای یه زید، بهس به ره و کوفه
 مه یه .

حوسهین قایل نه بوو و دهستی کرد به رۆیشتن به ره و عیراق، حورپی
 کورپی یه زیدیش ده هاته پیشیه وه و رپی پی نه ده دا.

حوسهین پیی وت: لیم دوور که وه له بار دایکت چی.

حورری کورپی یه زید وتی: دهی سویند به خوا هر عه ره بیکی تر ئه و
 قسه یه ی بکر دایه، تۆله م له خوپی و دایکیشی ده کرده وه، بهس چی بلیم
 دایکت گه وره ی ئافره تانی دونیایه.

حوسهین ده گاته که ره لا

حوسهین له شوینیک وهستا پیی ده گووترا که ره لا (کربلاء).

پرسیاری کرد ئه م شوینه ناوی چی یه؟ وتیان: کربلاء.

وتی: کرب و بلاء، سه خله تی و مهینه تی.

کاتیك سوپاکه ی عومهری کورپی سه عد گه شت که ژماره یان چوار
 هزار سه باز ده بوو، قسه ی له گه ل حوسهیندا کرد و پیی ووت که له گه لیدا
 پروات بو عیراق لای عوبه ی دو لّای کورپی زیاد، رازی نه بوو. به لام که بینی
 مه سه له که جیددییه، به عومهری کورپی سه عدی وت: من سه رپشکت ده که م
 له نیوان سی شتدا، یه کیکیان له بو خوت هه لبتیره. وتی: چیه؟

وتی: یان ئه وه تا رپگه م بده ی بگه رپمه وه، یان ئه پرۆم بو سنوریک له و
 سنورانه ی موسلمانان بو خۆم جیهاد ده که م، یان ئه پرۆم بو لای یه زید له

شامدا و دهستم دهخه مه نیو دهستی. عومهری کورپی سهعد وتی: باشه توّ یه کیك بنیره بۆلای یه زید، منیش یه کیك ده نیرم بۆلای عوبه ییدوللای کورپی زیاد، تا بزاین چى ئه بیّت، حوسهین که سی نه نارد، به لام عومهری کورپی سهعد نیردراویکی نارد بۆلای عه به ییدوللای کورپی زیاد.

نیردراوه که گه یشت و حال و مه سه له که ی بو باسکرد، که حوسهین ده لی: له نیوان ئه م سی شته دا سه رپشکتان ده که م، ئین زیاد رازی بوو به هه ر کام له وانه ی حوسهین هه لی ده بژی ریت، به لام له لای عوبه بدوللای کورپی زیاد پیاویك هه بوو به ناوی (شه مری کورپی زیلجه وشه ن)، که یه کیك بوو له دار و دهسته کانی ئین زیاد، ئه و وتی: نه به خوا شتی وا نابی، ئیلا ئه بی به حوکمی توّ رازی بی. عوبه ییدوللا به م قسه یه ی فریوی خوارد و وتی: به لی، ئه بیّت به حوکمی من رازی بیّت.

ئه وه بو عوبه ییدوللای کورپی زیاد هه ستا به ناردنی شه مری کورپی زیلجه وشه ن و پیی وت: برۆ هه تا رازی ده که ییت به حوکمی من، ئه گه ر عومهری کورپی سهعد به مه رازی بوو باشه.

وه گه رنا ئه وه توّ له جیگه ی ئه و ده بیته سه رکرده ی سوپا.

جا ئیین زیاد، عومهری کورپی سهعدی به چوار ههزار سهربازهوه ئاماده کردبوو بو رۆیشتن بو ناوچهی (رهی) و پیی وت: مهسه له کهی حوسهین تهواو بکه و پاشان له وئوه برۆ بو رهی، به ئینیشی پی دابوو بیکا به والی رهی. شه مری کورپی زیلجه وشه ن کهوته ری، هه واله که گه یشته حوسهین، که هه ر ته بیته به حوکمی عوبه یدوللای کورپی زیاد رازی بیته، به ریه چی دایه وه و وتی: (نه خیر به خوا هه رگیز به حوکمی عوبه یدوللای کورپی زیاد رازی نام).

حوسهین ئامۆژگاری سوپای کوفه ده کا و خویان بیر دینیته وه:

ژماره ی ئه وانه ی له گه ل حوسهیندا بوون هه فتا و دوو سوار بوون و سوپای کوفه ش پینج ههزار ده بوون، که هه ر دوولا به رانه ر یه ک راوه ستان، حوسهینی کورپی عه لی وتی: به خوتانا بچنه وه و موحاسه به یه کی نه فسی خوتان بکه ن، ده کری خه لکانی وه ک ئیوه له گه ل ته مسالی مندا بجهنگی؟ من کچه زای په یامبه ره که تانم، له کاتی کدا ئیستا هه موو سه ر زه وی کچه زای

په یامبه ریکی تیدا نییه جگه له من نه بی، په یامبه ری خوا ﷺ به من و براکه می فهرموو: (ته م دووانه گه وره ی گه نجانی به هه شتن).

ئیتر به رده وام هه ر هانی ده دان که واز له عوبه ی دوللای کوری زیاد بینن و بینه پال وی، ته وه بوو سی که سیان دایانه پال حوسهین له وانه چه رپی کوری یه زیدی ته میمی سه ر کرده ی پیشه کی سوپاکه ی عوبه ی دوللای کوری زیاد. به چه رپی کوری یه زیدیان وت: تو وه کو سه ر کرده ی پیشه کی سوپاکه له گه لمان هاتی، ئیستا ده رۆیته پال حوسهین!!

ئه ویش وتی: تیا بچن، سویند به خوا ته من نه فسی خۆم سه رپشک ده که م له نیوان به هه شت و دۆزه خدا، ده ی به خوا هیچ شتی که به سه ر به هه شتا هه لئنا بژیرم، ته گه ر له ت له ت بکریم و بسوتینریم.

دوای ته وه له رۆژی پینج شه مه هه ر دوو نوپژی نیوه رۆ و عه سری به جیهینا، پیش نوپژی بو هه ر دوو لا کرد، هه م به سوپاکه ی عوبه ی دوللای کوری زیاد، هه م به وانه ی له گه لیدا بوون، له پیشدا پیی ووتن: خۆتان به ر نوپژی بوخۆتان بکه ن و ئیمه ش بو خۆمان. وتیان: نابی، ئیمه ش نوپژ له دوای تووه ده کهین، ئیتر نوپژی نیوه رۆ و عه سریان له دوای حوسهینه وه کرد،

که نزیکی ئیواره بوویه وه به سواره کانیانه وه هاتنه پیشه وه، حوسهین هه ندیکیش خه وتبوو هه رکه بینانی وتی: ئەمه چی یه؟ وتیان: قوربان بو پیشه وه دین، وتی: برۆن قسه یان له گه‌ل بکه‌ن، بزانه چیان ده‌وی؟

بیست سوار رۆیشتن، له نیوانیاندا عه‌بباسی کورپی عه‌لی کورپی ئه‌بو تالبی برای حوسه‌ینیان تیدا بوو، قسه‌یان له گه‌ل کردن و پرسیاریان لی‌کردن؟ ئه‌وانیش وتیان: یان ئه‌وه‌تا به حوکمی عوبه‌یدوللای کورپی زیاد رازی ده‌بی یان بجه‌نگی.

وتیان: با بلێین به ئه‌بو عه‌بدوللای، گه‌رانه‌وه بۆلای حوسه‌ین رضی الله عنه و پێیان ووت، وتی: ئه‌مشه‌و سه‌برمان لی‌بگرن سبه‌ی هه‌والتان ده‌ده‌ینی، با نوێژ بکه‌م، حه‌زم له نوێژکردنه بو پهره‌ردگاری پاک و پیروزم، ئیتر ئه‌وه شه‌وه هه‌تا به‌یان هه‌ر خه‌ریک نوێژ و استغفار و دوعا کردن بوو، ئه‌و و ئه‌وانه‌شی له گه‌لیدا بوون -ره‌زای خوا له هه‌موویان بی-.

شه‌ر له نیوان هه‌ردولا روو ده‌دات

له به‌ره به‌یانی رۆژی هه‌ینیدا دوا‌ی ئه‌وه‌ی حوسه‌ین رازی نه‌بوو بیته‌ دیلی ژیر ده‌ستی عوبه‌یدوللای کورپی زیاد، جه‌نگ له نیوان هه‌ردوو لادا

دهستی پیکرد، هەر دوو تاکه هاوسهنگ نه بوون، بۆیه هەرکه هاوه له کانی حوسهین زانیان توانای ئهم سوپایه یان نییه، هه موو خه میکیان بووه پاراستنی حوسهین عليه السلام، ئه وه بوو یهك له دواى یهك له ده ور دهستی ده کوژران، هه تا کهسیان نه مایه وه جگه له حوسهینی کورپی عه لی خوئی نه بیته عليه السلام. عه لی کورپیشی نه خو ش بوو.

دواى ئه وه حوسهین به درێژایی ئه و رۆژه هه روا مایه وه، کهس نه ییده وێرا برواته پیشه وه به شکو بگه رپێته وه، کهس نه ییده ویست بیته هوی کوشتی، ئه مه هه ر به رده ام بوو، هه تا شه مری کورپی زیلجه وشه ن هات و هاواری کرد تیاچن، له بار دایکی خو تان چن، ده وری دهن و بیکوژن، ئه وانیش هاتن و ده وریان گرت، حوسهینیش زۆر به جوامیرانه به شمشیره کهیه وه به نیوانیاندا ده رپویشته، زۆریکی لییان کوشته، وه کو شیر بوو، به لام زۆری له زیره کی ده باته وه.

شه مر هاواری تی کردن: تیا بچن ئه وه چاوه پروانی چین؟! په لاماری بده ن. ئه وانیش چوونه پیشه وه بۆی و کوشتیان. جا ئه وه ی که حه سه نی کورپی عه لی کوشته و دهستی راسته و خوئی تیا هه بوو: سینانی کورپی ئه نه سی

نه خعی بوو، سه ری له لاشه ی کرده وه، هه ندیکیش ده لئین: شه مر بووه، خوا پروویان ره شکا.

دوای ته وه ی کوژرا سه ریان برد بو عوبه یدوللای کوری زیاد له کوفه، عوبه یدوللای به و چوکلله ی که به ده ستیه وه بوو پیای ده کیشا و ده یخسته نیو لوتیه وه، ته وه بوو ته نه سی کوری مالک هه ستا و وتی: به خوا خراپت له گه ل ده که م، ته من په یامبه ری خوام بینی ﷺ ماچی شوینی چوکلله که ی تو ی ده کرد^(۱).

ئیبراهیمی نه خعی ته لئ: ته گه ر له بکوژانی حوسهین ببوایه م و پاشان بخرایه مه به هه شته وه پرووم نه ده هات به لای په یامبه ری خوادا ﷺ برۆم و بمینیت^(۲).

(۱) (المعجم الكبير) للطبراني، (۵/ ۲۰۶ رقم ۵۱۰۷)، وانظر: (صحيح البخاري) (كتاب فضائل الصحابة، باب مناقب الحسن والحسين) حديث (۳۷۴۸)

(۲) (المعجم الكبير) للطبراني، (۳/ ۱۱۲ رقم: ۲۸۲۹) وسنده صحيح.

کی له خانه واده کوی په یامبر ﷺ کوزرا؟

* له منداله کانی عه لی کورې ته بو تالب: حوسهین خوئی، جه عفر،
عه بیاس، ته بویه کر، موحه ممد، عوسمان کوزرا.

* له منداله کانی حوسهین: عه بدوللا، عه لی گه وره (زهینولعابدین نا).

* له منداله کانی حوسهین: عه بدوللا، قاسم، ته بویه کر.

* له منداله کانی عه قیل: جه عفر، عه بدوللا، عه بدولرپه حمان،
عه بدوللای کورې موسلیمی کورې عه قیل، موسلیمی کورې عه قیل خویشی
له کوفه کوزرا.

* له منداله کانی عه بدوللای کورې جه عفر: عه ون، موحه ممد
هه زده کس بس له ئال و بهیتی په یامبر ﷺ له م جهنگه ناهاتایه دا
کوزران.

ئهوهی له باره‌ی کوشتنی

حوسهینهوه ﷺ دهگوتی

له ئوم سهلهمهوه دهلی: جوهرهئیل له لای په‌یامبه‌ری خوا بوو ﷺ و حوسه‌ینیش لای من بوو، حوسه‌ین دهستی کرد به گریان منیش به‌رمدا و پښته ژورهوه بۆلای په‌یامبه‌ری خوا ﷺ، جوهرهئیل فه‌رموی: ئه‌ی موحه‌مه‌د خوشیت ده‌وی؟ ئه‌ویش فه‌رموی: به‌لی. فه‌رموی: ده‌ی ئومه‌ته‌که‌ت ده‌یکوژن، ئه‌گه‌ریش ئه‌ته‌وی له خو‌لی ئه‌و شوینه‌ت پیشان ده‌ده‌م که‌ تیا‌یدا ده‌کوژریت، پیشانیدا، بینی شوینه‌که پی‌ی ده‌وتریت که‌ربه‌لا. فه‌رموده‌یه‌کی مه‌شه‌وریشه به‌لام له هه‌موو ری‌گاکانیه‌وه له ئوم سهلهمهوه زه‌عیفه.

هه‌ر له ئوم سهلهمهوه ده‌لی: گویم له جنۆکه بوو کاتی‌ک حوسه‌ین کوژرا شیوه‌نیان ده‌کرد^(۱).

ته‌نانه‌ت له ژیاننامه‌ی ئوم سهله‌مدا هاتوه ئه‌لی: به‌هۆی قار و خه‌فه‌ت خواردنیه‌وه له‌به‌ر کوشتنی حوسه‌ین کۆچی دوا‌یی کرده‌.

(۱) (فضائل الصحابة) (۲/۷۶۶ رقم ۱۳۷۳) وسنده حسن.

ته نانهت له ژياننامه ی ئوم سه له مدا هاتوه ئه لئى به هو ی خه م وخه فه تی
کوشتی حوسهینه وه کۆچى دوايى کردوه .

به لآم ئه وه ی که ريوات ده کرى که وا له ئاسمانه وه خوین باريوه، يان
ئه وه ی دیواره کان خویناوی بوون، يان به ردیک بهرز نه ده کرايه وه ئیلا ژیره که ی
هه ر خوین بوو، يان هه ر وشتریکيان سه ر به رايه هه مووی ده بووه خوین،
ئه مانه هه ر هه مووی درۆ و ده له سه و قسه ی پوچن، پچه یه کی سه حیحی
نییه نه بۆ په یامبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم نه بۆ یه کیک له وانه ی که هاوچه رخى
پوداوه که بوون، ته نانهت ضعیفیش نییه، ته نها درۆیه که و بۆ وروژاندنی
هه ست و سۆز ده کرى. رپوايه تانیکی سه نه د پچراون و نه گه یشتونه ته
پوداوه که .

هه روه ها له ئین عه بباسه وه ئه لئى: له خه ودا په یامبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بینى،
له نیوه رۆیه کدا قژی خۆلاوی و شیواو بوو، شوشه یه کی هه لده گرت خوینی
تیدا بوو، وتم: ئه ی پیغه مبه ری خوا ئه وه چیه؟ فه رمووی: خوینی حوسهین
و هاوه له کانیتى، له و کاته وه به دوايیدا ته گه رپم تا ته مپۆ. عه مام که
هه والخوانی فه رموده که یه ده لیت: ئه مه مان لای خۆمان له به رکرد، دوا ی

بینیمان حوسهین له هه مان ئەو رۆژهدا کوژرا^(۱) ههروهها په یامبهری خوا صلى الله عليه وسلم ده فرموی: (هه رکهس بمینی له خه ودا، ئەوا به راستی منی بینیه) ^(۲).

خه لکی کوفه تۆله له نهفسی خۆیان ده کهنه وه

ئهو کهسه ی وا فرمانی کوشتی حوسهینی کورپی عه لیدا عوبه یدو لّای کورپی زیاد بوو، به لّام زۆری نه برد یه کسه ر کوشتیان، موختاری کورپی ته بی عوبه ید هه ستا کوشتی و تۆله ی حوسهینی لی سه نده وه، جا ئەم موختاره له و که سانه بوو که پشتی موسلیمی کورپی عه قیلی بهردا و پاشگه ز بوویه وه. هه ربۆیه ئەم کاره بۆ خه لکی کوفه تۆله سه نده وه بوو له نهفسی خۆیان، چونکه :

یه کهم: ئەوان پشتی موسلیمی کورپی عه قیلیان بهردا، تا کوشتیان و که سیشیان جوککه ی لیوه نه هات.

دوو هه میش: کاتیك حوسهین ده رچوو که سیان به رگریان لی نه کرد، ته نها حورپی کورپی یه زیدی ته میمی و هاوه له کانی نه بیّت، به لّام خه لکی کوفه

^(۱) (فضائل الصحابة) (۲/ ۷۸۸) رقم ۱۲۸۰، و اسناده صحیح.

^(۲) (فضائل الصحابة) (۲/ ۷۸۸) رقم ۱۲۸۰، و اسناده صحیح.

ئەوان وازیان لێهێنا، هەر بۆیە دەبینیت سینه دەکوتن و ئەو دەکەن که دەیکەن، هەمووی بۆ سڕینەوهی ئەو هەڵەیهی باو و باپیرانە هەروەك خۆیان ئەلێن^(۱).

سزای دویا پێش دوارۆژ

عومارە ی کورپی عومەیر ئەلی: سەری عوبەیدوللای کورپی زیاد و دار و دەستەکەیان هینا و لە مزگەوتەکە ی «پەحە» دا ریز کران، دەلی: کە گەشتە لایان گویم لیبو دەیانوت ئەو هات، ئەو هات، بینیم ماریکە، بەنیو سەرەکاندا دەڕۆشت تا چوو نیو لوتی عوبەیدوللای کورپی زیادەو، کەمیک مایەو و پاشان هاتە دەر و چوو تا دیاری نەما، پاشان هەم وتیان: ئەو هاتەو، ئەو هاتەو، هەمان کاری دووبارە یان سی بارە کردەو^(۲).

(۱) هەر بۆیە ئەو سوپای موختارە ی کە تۆلە ی حوسەینیان کردەو ناوی خۆیانمان نابو (التوابین) (تۆبەکاران)، وەکو دان پێدانانێک بەو کەمترخەمیە ی لە ناست حوسەین کردیان، ئەمەش سەردتای دەرکەوتنی شیعه بوو وەکو مەزھەبێکی سیاسی، بەلام دەرکەوتنی شیعه وەکو مەزھەبێکی فیکری و فیکھی دوا ئەو دەرکەوت، دەمیک دوا ی روخانی دەولەتی بەنی نوعمەییە بوو.

(۲) (جامع الترمذی) کتاب المناقب، باب مناقب الحسن و الحسين، حدیث (۳۷۸۰)، و اسنادە

ئەمەش تۆلەیه کی خوایی بوو لەم پیاوہی کردەوہ کہ دەستیکی گەورہی
 ھەبوو لە کوشتی حوسهینی کوری عەلی دا ﷺ.

ھەر وەھا لە ئەبو رەجائی عوتاریدیەوہ وتوویەتی: جوین بە عەلی و ئەو
 خانەوادەییە مەدەن، ئیمە ھاومالێکی «بەھوجین» یان^(۱) ھەبوو وتی: ئەم
 فاسقە - واتە: حوسهینی کوری عەلی - نابینن خوا کوشتی، ئەبو رەجاء
 دەلی: ئەو بوو خوای گەورە سپیاییە کی تووشی چاوی کرد ئەو بوو دەستبەجێ
 کویری کرد^(۲)

کی حوسهینی کوشت ﷺ؟

پیش ئەوہی بکوژانی حوسهین بناسین، وەرە با چەند سالیکی بگەریننەوہ
 دواوہ بو لای عەلی و حوسهین لە گەڵ شیعە کە یاندا، شیعەش واتە سەر خەر و
 لایەنگر و پشتگیر: - ھەمو ئەمانەش لە کتیبی ئەو قەومە خۆیانەوہ
 دە یگیرمەوہ -

(۱) ھۆزیکە لە ھۆزەکانی عەرەب.

(۲) (المعجم الكبير) (۳/ ۱۱۲) رقم (۲۸۳۱) وسندہ صحیح.

۱. عهلی رضی اللہ عنہم :

سکالا له دهست شيعه که ی دهکات (له خه لکی کوفه) و ئه لئی: (له راستیا هه موو گه لیک له سته می کاربه دهستانی ترساوه، به لام من وام لیهاتوو له سته می ژیر دهسته کانم دهترسم، وتم دهرجن بو جیهاد ده رنه چوون، وتم گوی بگرن گویتان نه گرت، به نهینی و به ئاشکرا بانگم کردن دهنگتان نه بوو، ئاموژگاریم کردن وهرتان نه گرت، بو ئیوه ئامادهن بهس وهك نه بوو، بهندهن وهك خاوهن بهنده؟ حیکمهتتان بو باس ده کهم لئی راده کهن، به ئاموژگاری چاک ئاموژگاریتان ده کهم بلاوهی لیده کهن، قسه تان بو ده کهم و هانتان دهدهم له بو جیهادی خه لکانی زۆردار که چی ناگه مه کوتایی وته کانم سه به ئیانه هه ریهك بۆلایهك بلاوهی لیده کهن و ده گه پینه وه بو مه جلیسی خۆتان و خۆتان له ئاموژگاریه کانتان گیل ده کهن، به یانی راستان ده کهمه وه که چی ئیواره ده گه پینه وه بۆلام وه کو قه وس لار بوونه ته وه، راستکه ره وه وه رس بوو راستکه راهیش یاخی بوو، ئه ی ئه وانه ی به لاشه ئامادهن به عه قل لیره نین، هه وهس و ئاره زو جیاوازه کان، ئه ی ئه وانه ی که والیه کانتان به ده ستانه وه گیر هاتوون، هاوړیکه تان مه به سته ی خۆیه تی

گوپړاللى خوا دهكا و ئيوهش سهريپچى دهكهن، بهلام هاوريپكهى شامتان سهريپچى خوا دهكا كهچى خهلكهكه ههر گوپړايه لپن، قهسه م به خوا حهزم ته كرد موعاويه ئيوهى بوم بگوريبايه ته وه به گوپړينه وهى دينار به درهه م، دهى له ئيوه ببردايه و پياويكى له وانى پيم بدايه، ئهى خهلكى كوفه ئه من گپړودهى سى و دووانى بوم به دهستانه وه: كه پرى گوپدار، لالى قسه كه ر، كويزى چاودار، نه به ريز و دلسو ز له به يه كه گه يشتن، نه براده رى سيقهن له نارحه تى، دهستان به خو لا چى، ئهى هاوشيوه كانى وشتر كه چاوديره كهى ديار نيه، تا له لايه كه وه كويان ده كه يته وه له لاهى تره وه بلا وهى لى ده كه ن) (۱)

كاره كه به موه نه وه ستا ته نانه ت تومته تى دروشيان داوه پالى - په نا به خوا -

شهرىف رها له ئه ميرى پرواداران ه وه عه لى عليه السلام رپوايه ت ده كا كه وتوويه تى: (أما بعد: ئهى خهلكى عيراق ئيوه وهك زنى سك پر وان، سكى پر بوو بى و ماوهى ته واو بوو بى پاشان به مردويى مندا له كهى دانابى،

(۱) نهج البلاغه (۱/۱۸۱-۱۸۹).

پاشان میرده کهی مردبّی و ماوهی بیوه ژنیشی در یژهی کیشا بی، ئینجا خزمه دووره کانی میراتیان گرتبی، ده به خوا به ئیختیاری خۆم نه هاتم بۆلاتان به لکو به زۆر هاتم، جا پیم گه یشتوووه که ئه لّین: عه لی درۆ ته کات، خوا بتان کوژیت! درۆ به دهم کیوه ته کهم) (۱).

ههروه ها ته لی: (خوا بتان کوژیت! به راستی دلمتان پر کرد له کیّم و زوخوا و سنگمتان پر کرد له رق و کینه و هه ناسه متان هه مووی کرد به غه م و خه فته و را و بوچونی منتان به سه ریچی و سه رکزی خۆتان لی تیک دام) (۲).

۲. حه سه نی کوری عه لی رضی اللہ عنہ:

ئه لی: (به خوا و ته زانم موعاویه له مانه بو من باشتره، وا ته زانن لایه نگری منن؟ که چی ویستیان بمکوژن، شتومه که کامیان تالان کرد، پاره و سامانه که میان برد، ده به خوا ته گهر موعاویه په یمانیکم لیوه ر بگری که خوینمی پی بیاریزیّت و ته مینم بکات له مال و خیزانه کهم تهوا باشتره

(۱) نهج البلاغه (۱/۱۱۸-۱۱۹).

(۲) نهج البلاغه (۱/۱۸۷-۱۸۹).

له وهی بکۆژن، ئەوکاتە و خاوخیزانە کەشم له دەست ئەچیت، خۆ ئەگەر له گەڵ موعاویه دا کوشتار بکەم ئەوا ئەو کاتە دەکەن بە مەلدا و بە ناشتی دەمخەندە ژێر دەستی^(۱).

ههروهها به شیعە کە ی خۆی ئەلی: (ئە ی خەلکی عێراق لە بەر سی شت وازم لی هینان: کوشتی باوکم و لیدانی من و تالانکردنی شتومە کە کام)^(۲).

* غەدری خەلکی کوفە کە بکۆژی حوسهین:

موحه مەدی کورپی عەلی کورپی ئەبو تالب کە ناسراوه بە ئیبنو لحنه فیه، ئەمیش ئامۆژگاری حوسهینی برای رضی الله عنه کرد و پێ و ت: برام ئەتۆ دەزانی ئەوان غەدریان له بابت و براهەت کرد، جا ئەترسم حالی تووش وهك حالی ئەوان بی و بە دەردی ئەوان برۆی^(۳).

ههروهها شاعیری به ناوبانگ فەرەز دەق - کاتیك حوسهین پرسیری ئەو شیعە یه ی خۆی لی کرد، کە ئەم له لایانه وه دیته وه - فەرەز دەق وتی: (دلیان

(۱) الندوة (۲۰۸/۳) و (في رحاب أهل البيت) ص (۲۷۰).

(۲) (لقد شيعني الحسين) ص (۲۸۳).

(۳) اللهورف لابن طاووس ص (۳۹)، عاشوراء للإحسان ص ۱۱۵، المجالس الفاخرة لعبد الحسين ص ۷۵، منتهی الآمال ۱/ ۴۵۴،

على خطی الحسين ص ۹۶..

له گه لته و شیره کانیان له سه رته، به لام فه رمان له ئاسمانه وه داده به زیت و خوداش ته وه ی بیه وی ده ی کات، حوسهین وتی: (راست ده که ی فه رمان هه ر بو خودایه و هه موو رۆژی ته و له کردنی کاری کدایه، خو ته گه ر قه زای خوا به شیوه یه ک هات که ئیمه چه زمان لی ته کرد و پیی رازی بووین، ته وای سوپاسی ده که یین له سه ر نیعمه ته کانی، هه ر ته ویش پشت و په نایه بو شوکرانه بژی ری کردن، ته گه ریش وا نه بوو خو ته گه ر که سی ک نیه تی راست بی و به نه ینی له خوا ترس بی دوور ناکه ویتته وه) (۱).

کاتی کیش حوسهین عليه السلام قسه ی له گه ل کردن ئامازه ی بو پیشینه یان کرد، که چیان به سه ر باوک و براکه ی هی ناوه، له وتاری کیدا ته لی: (خو ته گه ر ته وه نه که ن و په یمانه که تان بشکی ن و به یعه تی من له گه ر دنتان لاده ن، ته وه شتی کی سهیر نییه له ئی وه، مه گه ر به سه ر باوک و براکه م و موسلی می کوری مامتان نه هی نا، به راستی مه غرور ته و که سه یه به ئی وه فریو بخوات) (۲).

(۱) المجالس الفاخرة لعبد الحسين ص ۷۹، علی خطی الحسین ص ۱۰۰، لواعج الأشجان للامین ص ۶۰، معالم المدرستین ۳/۶۲.
 (۲) معالم المدرستین ۳/۷۱ - ۷۲، معالی السبطين ۱/۲۷۵، بحر العلوم ۱۹۴، نفس المهموم ۱۷۲، خیر الأصحاب ۳۹، تظلم الزهراء ۱۷۰.

۳. عهلی کوری حوسهین ناسراو به زهینولعابدین:

دائه به زیته سهر سه رخرانیی (شیعه) که بی و سه رزه نشتیان شه کا و ئەلی: (ئە ی خە لکینه سویندتان ئە دەم به خوا دەزانن که نوسراوتان بو باو کم نووسی و پاشان فیلتان لی کرد، گفت و په میان و به یعه شتان پیدا و پاشان له گە لی به شه ر هاتن و سه رشورپیتان کرد، دهک له ناوچی ئە و کاره ی وا کردوتانه، بو ره ی خراپیتان، به چ رویه که وه ته ماشای په یامبه ری خوا ده که ن صلی الله علیه و آله کاتی که پیتان ئە لی: (عیتره تی منتان کوشت، ئابرو (حورمه ت) ی منتان برد، ده برۆن ئیوه له ئومه تی من نین)، ئە وه بوو دهنگی گریانی ئافره تان له هه موو لایه که وه به رز بوویه وه وه نه ندیکیان به هه ندیکی تریان ده یوت: تیاچوونه و به خو تان نازانن.

پاشان وتی: (په همه تی خوا له که سی که نامۆزگاریه کام قبول ده کات وه وه سیه ته که م له پیناوی خوا و په یامبه ر و ئە هلو به یته که ی ده پاریزی ت، بیگومان له پیغه مه ری خوا دا چاکترین نمونه ی سه رمه شقی و چاولیکه ری هه یه بو ئیمه).

هەر هه‌مویان وتیان: ئیمه هه‌موومان گوێرایه‌ڵ و فه‌رماندارین و ده‌ستمان به‌ تۆوه گرتووه و پشتت لی‌ ناکه‌ین و به‌رناده‌ین، ره‌حه‌تی خوات لی‌بی‌ فه‌رمانی خو‌تمان پی‌ بلی‌، ئیمه شه‌رین له‌ بو‌ شه‌رت و ئاشتین له‌ بو‌ ئاشتیت و ده‌ده‌ین له‌ به‌زید و ته‌به‌را له‌هه‌ر که‌سی‌ک ده‌که‌ین سته‌می لی‌تکردبی‌، ئه‌ویش وتی: هه‌ی هو، ئه‌سته‌مه‌ ئه‌ی خیانه‌تکار و فی‌لبازینه‌، به‌ ده‌ست نه‌فسی خو‌تانه‌وه گه‌رتان خو‌اردوه، ده‌تانه‌وی‌ بی‌نه‌ دم منه‌وه هه‌روه‌ک به‌ده‌م هاتنه‌وه‌تان بو‌ باوباپه‌یرانم له‌وه‌و پی‌ش؟ نه‌ به‌ په‌روه‌ردگاری وشترانی سه‌ماکار برینه‌که‌ ساریژ نه‌بووه‌ته‌وه‌، دو‌ینی‌ باوکم له‌گه‌ڵ خانه‌واده‌که‌ی کوژرا، هه‌رگیز جه‌رگ برینه‌که‌ی په‌یامبه‌ر و ئالوبه‌یته‌که‌یی و باوکم و کوپه‌کانی باوکم له‌ نه‌بیر ناباته‌وه‌، هی‌شتا شه‌یدا و هو‌گریان له‌ زمانه چکۆله‌مدایه‌، تالی‌ی له‌ قورگ و گه‌رومدایه‌، خه‌م و خه‌فه‌تی له‌ سنگمدایه‌^(۱).

(۱) ذکر الطبرسي هذه المخطبة في الاحتجاج (۳۲/۲) وابن طاووس في الملهوف ص ۹۲ والامین في لواعج الأشجان ص ۱۵۸ وعباس القمي في منتهی الامال الجزء الأول ص ۵۷۲، وحسين كوراني في رحاب كربلاء ص ۱۸۳ وعبد الرزاق المقدم في مقتل الحسين ص ۳۱۷ ومرتضى عیاد في مقتل الحسين ص ۸۷ وأعادها عباس القمي في نفس المهموم ص ۳۶۰ وذكرها رضی القزويني في تظلم الزهراء ص ۲۶۲.

ههروهها کاتیك به لای خه لکی کوفه دا تیپه ری، بینی شیوهن ده کهن و ده گرن، ئه میش لییان توره بوو وتی: (شیوهن ده کهن و ده گرن له پیناوی ئیمه، ئه ی کۆ کوشمانی؟^(۱)).

۴. ئوم کهلسومی کچی علی عليه السلام

وتی: (ئه ی خه لکی کوفه عه یبه بو تان، چیتانه بو پشتی حوسه ینتان بهردا و دواییش کوشتان، پاشان مالا که یتان تالان کرد و بردتان و ئافره ته کانیتان به دیل گرت، تووشی مهینه ت و ده رده سه ریتان کرد، ده ک تیاجن و دوورچن، چ نه هامه تیه که داویه له سه رتان، چ تاوانیکه هه لتان گرتوه له سه ر شانتان، چ خوینانیکتان پژان، چ ژنانیکتان دابه کوشتان، چ مندالانیکتان فهوتان، چ سامانیکتان برد به تالان، پیاوانیکتان کوشت باشتیرینی دوا ی په یامبه ر بوون عليه السلام، سوژ و بهزه یی له دل تان هه لگیراوه)^(۲).

(۱) الملهوف ص ۸۶ نفس المهموم ۳۵۷ مقتل الحسين مرتضى عیاد ص ۸۳ ط ۴ عام ۱۹۹۶ م نظم الزهراء ص ۲۵۷.

(۲) الملهوف ص ۹۱ نفس المهموم ۳۶۳ مقتل الحسين للمقرم ص ۳۱۶، لواعج الاشجان ۱۵۷، مقتل الحسين مرتضى عیاد ص ۸۶.

نظم الزهراء لرضي بن نبي القزويني ص ۲۶۱.

۵. زہینہ بی کچی علی رضی اللہ عنہ

کاتیك خەلكەكە پیشوازیان لیكرد بە گریان و رۆ رۆوه، پیی ووتن:
 «دەگرین و رۆ رۆتانه؟! ئا بەخوا زۆر بگرین و کەم پێبکەنن، بەراستی
 عەیب و شورەییە و ئابروتان چوو، ئیتر هەرگیز پاکی ناکەنەوه [تازە
 ئابروتان چۆریا]، ئاخر چۆن کوشتنی وەچە ی کۆتا پە یامبەر پاك
 دەکەنەوه»^(۱).

لە ریوایەتیکی تردا هاتوو: سەری لە کەژاوەکە ی درهینا و بە خەلکی
 کوفە ی وت: وسن ئە ی ئەهلی کوفە، پیاوہ کانتان دەمانکوژن و ژنە کانتان
 بۆمان دەگرین، خوا خۆ ی دادوہری نیوان ئیمە و ئیوہیە لە رۆژی داوییدا^(۲).

۶. جەواد موحدیسی

«هەموو ئەم هۆکارانە وای کرد ئیمامی علی ئەو دوو تالاوہیان
 بە دەستەوہ بچەژی و غەدر لە ئیمامی حوسەین بکەن و هەرودەها
 موسلیمی کورپی عەقیل بە مەزلۆمی لە نیو ئەواندا بکوژری و حوسەین لە

^(۱) مع الحسين في نهضة ص ۲۹۵ وما بعدها.

^(۲) نفس المهموم ص ۳۶۵ و تظلم الزهراء ۲۶۴.

که ربه لای نزيك کوفه به تینویه تی هه ر به دهست سوپای کوفه وه
بکوژی»^(۱).

ههروه ها ئه لئى: «له راستیدا میژوو شاهیده که وا خه لکی کوفه
مه شهورن به غه در و په یمان شکاندن، ئیتر هه ر چۆنیک بى میژوو ئیسلام
تپروانینى چاك نییه له ئاست په یمان و پابه ندی خه لکی کوفه وه».

ئه مه ئه وان وا ئه لئین به لām منى سونى مه زه ب ئه لئیم: گه لیک له
زانایان و که له پیاوانى ئه م ئومه ته له وئوه پیگه یشتن.

۷. حوسهین کورانی

ئه لئى: «خه لکی کوفه به ازهیئان و بلاوه کردن له حوسهین وازیان
نه هیئا، به لکو به هوی رهنگا ورهنگی هه لئویسته کانیانه وه هه لئویستی
سییه میشیان بۆ په یدا بو، ئه وهش به په له کردنیان له ده رچوون بۆ که ربه لا و
شه رکردن له گه ل ئیمامى حوسهین علیه السلام، له که ربه لاش له وى

^(۱) موسوعة عاشوراء ص ۵۹.

پیشپرکییان ده کرد له پیشاندنی هه‌لۆیستی وا که له ره‌زای شه‌یتان و خه‌شمی
خوای میهره‌بان بوو»^(۱).

* هه‌روه‌ها ئە‌لیّ: (هه‌لۆیستیکی تریش ده‌بینین که نیشانه‌ی نیفاقی
خه‌لکی کوفه‌یه، عه‌بدو‌ل‌لای کوری حه‌وزه‌ی ته‌میمی دێته به‌رانبه‌ر ئیمام
حوسه‌ین ئە‌قیرینیّ: حوسه‌ینتان تێدایه‌؟- که چی خه‌لکی کوفه‌شه و تا دوینیّ
له شیععه‌که‌ی عه‌لی عليه السلام بوو پێ ئە‌چی له‌وانه‌ش بووبیّ که نوسراویان بو
نوسی بیّ یان له‌ جه‌ماعه‌تی (شه‌بس) بیّ- ئینجا ئە‌لیّ: ئە‌ی حوسه‌ین
مژده‌ی ئاگرت لیّی)^(۲).

۸. مورته‌زا موته‌هه‌ری :

مورته‌زا موته‌هه‌ری ئە‌لیّ: (گومان له‌وه‌دا نییه‌ که‌وا خه‌لکی کوفه
شیعه‌ی عه‌لی بوون، ئە‌وانه‌شی حوسه‌ینیان کوشت هه‌ر شیعه‌ی ئە‌و
بوون)^(۳).

(۱) في رحاب كربلاء ص ۶۰-۶۱.

(۲) في رحاب كربلاء ص ۶۱.

(۳) الملحة الحسينية (۱/۱۲۹).

ههروهها ئەلی: (ئیمه پێشتر ئەوهمان سهلماند کهوا ئەم چیرۆکه لهم پروانگهیهوه زۆر گرنگه، ههروهها وتمان: کوشتنی حوسهین له لایه ن موسلمانانهوه به لکو له لایه ن خودی شیعهوه که هیشتا په نجا سالیك به سه ر وهفاتی په یامبه ره وه عليه السلام تێپه رپه ووه، به راستی شتیکی سهیره و مه ته لیکی سه مه ره یه و تا بلیی سه رنج راکیشه) ^(۱).

جا ئەوهی فه رمانی کر د به کوشتنی حوسهین و پێی دلشاد بوو: عوبه یه د و لئالی کوری زیاد بوو.

ئەوهی دهستی له کوشتنی هه بوو: شه مری کوری زیلجه وشه ن و سینانی کوری ئەنه سی نه خعی بوون. ئەم سیانه ش هه موویان لایه نگری عه لین و له صیفینیشدا له نیو سوپاکه ی وی بوون.

۹. کازمی ئیحصائی نهجه فی :

ئەلی: (ئهو سوپایه ی که ده رچوو بو شه ری ئیمام حوسهین - علیه السلام - سی سه د هه زار (!!)) بوون، هه ر هه موویان خه لکی کوفه بوون، نه شامیه ک، نه حیزازیه ک، نه هیندیه ک، نه پاکستانیه ک، نه سو دانیه ک، نه

^(۱) الملحة الحسينية (۳/۹۴).

میسریهك، نه ئیفریقیه کیان تیدا نه بووه، هه هه موویان کوفهیی بوونه، له هۆز و عه شیره ته جیاوازه کانه وه کۆبوونه وه^(۱).

۱۰. حوسهینی کوری تهحمه دی بهراقی نهجه فی

ئه ئی: وه له و ره خنه و گازندانه ی که له خه لکی کوفه ده گیرین ئه وه یه: (ته وان حه سه نی کوری عه لیان - علیه ما السلام - به و درده برد و هه ستان به کوشتنی حوسهینی کوری عه لی - علیه ما السلام - که چی خۆیان بانگه یشتیان کرد بوو)^(۲).

۱۱. موحسین ئه ماین

(پاشان بیست هه زار له خه لکی عیراق به یعه تیان دابه حوسهین و غه دریان لی کرد و به یعه تی ئه ویشیان له گه ردندا بوو، به لام خروجیان لی کرد و کوشتیان)^(۳).

(۱) عاشوراء ص ۸۹.

(۲) تاریخ الکوفه ص ۱۱۳. (۴) أعيان الشيعة ۱/۲۶.

کی دهستی راسته و خوئی له کوشتی

حوسهیندا ﷺ هه بوو؟

ئه وهی مه شهوره له کتیبه ژیاننامهیی ومیژووویه کاندایه وه که سهی راسته و خوئی دهستی له کوشتی حوسهیندا هه بووه: سینانی کورپی ئه نه سهی نه خعی و شه مری کورپی زیلجه وشه ن بوون، سه رگه وره که شیان عوبه یدوللای کورپی زیاد بووه، جا هه م عوبه یدوللای و هه م شه مریش له شیعه که ی عه لین :

۱. عوبه یدوللای کورپی زیاد: طوسی له کتیبی (الرجال) هه که یدا باسی کرده و له هاوه لانی عه لی هه ژماری کردووه^(۱).

۲. شه مری کورپی زیلجه وشه ن: نه مازی شه هرودی له باره ی شه مره وه ئه لئی: له صیفیندا له ریزی سوپاکه ی ئه میرولموئمنین علیه السلام بووه^(۲).

(۱) رجال الطوسي ص ۵۴ ترجمه (۱۲۰) ط ۱ المطبعة الحيدرية - النجف ۱۹۶۱ م، تحقیق: محمد صادق بحر العلوم.

(۲) (مستدرکات علم رجال الحديث) للعلامة علي النمازي الشهرودي، مؤسسة النشر الاسلامي - ۱۴۲۵ هـ (۲۲۰/۴) ترجمه (۶۸۹۹).

کوشتی حوسهین له موسیبه ته گه وره کانه

بیگو مان کوشتی حوسهین رضی اللہ عنہ له و موسیبه ته گه ورانه یه که به سه ر
 موسلماناندا هات، چونکه سه ر زه وی کچه زای په یامبه ریکی تری تیدا نه بو و
 جگه له و نه بی و به مه زلومیش کوژرا - خوا له خوئی و ئال و به یته که ی
 رازی بی -، هه ر بویه کوشته که ی به نیسه بت موسلمانانی سه ر زه ویه وه
 موسیبه تیکی زور گه وره بو و بو خویشی شه هیدی و ریزلیگرتن و پله
 به رزکردنه وه و نزیك بوونه وه بو له خوا، که هه لی بژارد بو ئاخیره ت و نازو
 نیعمه تی نه و به هه شته له جیاتی ئه م دونیا سه خت و ناره حه ته .

شیخ الاسلام ئیبن ته میه - به ره حمه ت بی - له باره ی بکوژانی حوسه ینه وه
 نه لی: «ته وه شی حوسه ینی کوشت، یا هاوکاری کرد، یا رازی بو و
 به کوشتی، له عنه تی خوا و مه لاتیکه ت و هه موو خه لکی لی بی».

به لام نه شلین: خوژگه ده رنه چووبایه، بو نه و مه به سه ته ش زوریک ها وه له
 به ریزه کان ریگریان لی کرد، نه م ده رچونه ی وای له و زوردار و زالمانه کرد
 ده ستیان بچیته خوینی کچه زاکه ی په یامبه ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم و پاشانیش به

مهزلومی شههیدی بکن، بهراستی ئه وهنده شت له کوشتنه که ی که وته وه که ته گهر له شاره که ی خۆی دهرنه چوایه ئه وانه روی نه ده دا.

به لام کاری خوایه جل جلاله، ههر چیه که خوا ته قدیری بکا ئه بی و با خه لکیش نه یه وی.

دوای ئه وساش کوشتنی حوسهین له کوشتنی په یامبه ران مه زن تر نییه، ئه وه تا په یامبه ر یه حیا سه لات و سه لامی خوای له سه ر، سه ریان بری و هی نایان کردیان به ماره یی ئا فره تی کی داوین پیس، ههروه ها زه که ریا هه ر به کوشتن چوو و عومه ر و عوسمان و عه لیش هه ر هه موویان به کوشتن رۆیشتن، ئه مانه هه موویان له حوسهین باشترن خوا له وان و له ئه مه یس پازی بی، هه ر بۆیه جیاوازی کردن له نیوان شه هیده کانی سه حابه و ئال و به ییت به لگه ی بونی هه وا و ئاره زو و مه رامی خراپه، و جائیز نییه مرۆف کاتی که یادی کوشتنی حوسهین بکات ده ست بکات به له خۆدان و ده م و چاو رنین و ئه وانه، هه موو ئه مانه له شه ر عدا نه هی لی که راره، ئه وه تا په یامبه ری

خوایند ﷺ ده فہرمویت: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَ شَقَّ الْجُيُوبَ»^(۱)، واتہ: (لہ) تیمہ نیبہ تہوہی لہ گونایی دہدا و سنگی دہدری).

ہہروہا دہ فہرموی: «أَنَا بَرِيءٌ مِّنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ»^(۲)، واتہ: (من بہریم لہو ٹافرہتہی شیوہن دہکا و لہوہی قژی دادہرنی و لہوہی لہ سنگی دہدا و دایدہرنی).

الصالقة: تہو ٹافرہتہیہ بہ دہنگی بہرز دہگری و شیوہن دہکا.

الحالقة: تہو ٹافرہتہیہ قژی دادہرنی.

الشاققة: تہو ٹافرہتہیہ لہ سنگی دہدا و دایدہرنی.

ہہروہا پہ یامبہری خوایند ﷺ دہ فہرمویت: «إِنَّ النَّاحَةَ إِذَا لَمْ تُتَبَّ فَإِنَّهَا تُلَبَسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ دِرْعًا مِنْ جَرَبٍ وَسِرْبَالًا مِنْ قَطْرَانَ»^(۳). واتہ: (تہ گہر

(۱) (صحيح البخاري) كتاب الجنائز، باب ليس منا من شق الجيوب حديث (۱۲۹۴). و (صحيح مسلم) كتاب الايمان، باب تحريم ضرب الخدود (۱۰۳).

(۲) (صحيح البخاري) كتاب الجنائز، باب ما ينهى من الحلق عند المصيبة (۱۲۹۶). و (صحيح مسلم) كتاب الايمان، باب تحريم ضرب الخدود و شق الجيوب والدعاء بدعوى الجاهلية، حديث رقم (۱۶۷/۱۴۰).

(۳) (صحيح البخاري) كتاب الجنائز، باب ما ينهى من الحلق عند المصيبة (۱۲۹۶). و (صحيح مسلم) كتاب الايمان، باب تحريم ضرب الخدود و شق الجيوب والدعاء بدعوى الجاهلية، حديث رقم (۱۶۷/۱۴۰).

شیوه‌نکه‌ر ته‌وبه نه‌کات، ئه‌وا له رۆژی قیامه‌تدا قه‌میسێکی گه‌ری و خوریان و پۆشاکێکی قه‌ترانی ده‌کرێته به‌ری).

بۆیه پێویسته له‌سه‌ر موسلمان ئه‌گه‌ر موسیبه‌تیکی ئاوها رویدا، ئه‌وه بلیت که خوای پایه‌به‌رز فه‌رموویه‌تی: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ۱۵۶]. واته: (ئه‌وانه‌ی که هه‌رکات تووشی به‌لا و موسیبه‌تیک ده‌بن، ده‌لین: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ ئیمه هه‌ر هی خواین و سه‌ره‌نجامی‌شمان هه‌ر بۆ لای ویه).

هەلۆيىستى خەلك لى ئاست كوشتنى حوسەين:

خەلك لى كوشتنى حوسەين دەبنەوە سى كۆمەلەوە:

كۆمەلەلەي يەكەم: وا دەبينن كوشتنى حوسەين ھەق بوو، چونكە خوجى لى پيشەواي موسلمانان كردوو و ويستويەتى كۆكى و تەبايى موسلمانان تىك بدا. ھەروەھا ئەلەين پەيامبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمويەتى: «ھەركەس ھات و ئىوھش پيشەوايەكى خۆتان ھەبوو كاروبارى بەرپوھ دەبردن، جا ويستى كۆمەلەكەتان تىك بشكىنى، ھەركەسىك بوو بيكوژن، كائنا من كان»^(۱). جا حوسەينيش ويستويەتى كۆمەلەي موسلمانان تىكدا و پەيامبەرىش صلی اللہ علیہ وسلم دەفەرمويەت: «اقتلوھ كائنا من كان» بۆيە كوشتنەكەي راستە، ئەمەش ووتەي (ناصبىەكانە)^(۲)، كە رقيان لى حوسەينى كورى عەلى كورى ئەبو تالبە -رەزاي خوا لى خۆيى و لى بابى بى-.

كۆمەلەلەي دووھم: ئەلەين: حوسەين ئەو ئىمامەيە كە گوپرايەللى واجب بوو و پىويست بوو كارەكە تەسليم بەم بكرايە. ئەمەش قسەي شىعەكانە.

(۱) (صحيح مسلم) كتاب الامارة، باب حكم من فرق أمر المسلمين وهو مجتمع، حديث رقم (۱۸۵۲).

(۲) الناصبه: ئەوانەن كە رقيان لى عەلى و خانەوادەكەيەتى.

کومهلئى سييم: که ووتهى تههلى سوننهت و جماعهته، تهلين: به مهزلومي کوژراوه، بهلام کاربهدهست نهبووه واته ٿيمام نهبووه، وهکو خارجيه کيش نهکوژراوه، بهلکو به مهزلومي کوشتيان و شههيديان کرد ههروه کو پهيامبر ﷺ دهفرموى: (حسهن و حوسهين گهورهى گهنجاني بههشتن)^(۱). ههروهک ويستيشى بگهريتهوه، يان بروات بولاي يهزید له شام، بهلام تهوهبو ريگريان ليکرد و وازيان لي نههينا ههتا نهبيته ديلي ژير دهستی کوره کهى زياد.

تهوهى رويدا بهم هوپهوه. ٿايا پيمان نالى دووباره کردنهوهى خراپهى لیده کهويتهوه؟

بهلى، لاي هيچ خاوهن ويژدانتيك شارهوه نيه که به هوى کوشتنى حوسهينهوه چى کهوتهوه، ودهرچون تهبيت به مهرجه شهرعيهکان، وهکو کافربونى کاربهدهسته که به کوفريکى رون ورهوان، هوکار گرتنه بهر به ژماره وحو پچه ککردن، ودهرچونه که مهصلحه تيکى گه ورهتر بهدى بهينيت لهوهى ٿيستا، نهوهک لهههنديک ولاتانى مهغربى ٿيسلامى تهمهيان کرد بو تهوهى

(۱) (أخرجه الترمذي) كتاب المناقب، باب مناقب الحسن والحسين حديث (۳۷۶۸).

مژگه و ته کان به ته و او د تهی بکرینه وه، که چی ته و نه خته ش هه بو نه یا نه یشت. جا ته وهی سهیره هه ندیک له غه ره زداره کان ته لاین: ته مهی حوسهین به لگه ی دروستیتی ده رچونه، وه لامی ته مهش له چه ند رویه که وه ده بیته.

- نکولیکردنی سه حابه بوو له ده رچونه که ی.

- حوسهین له وه دوا پابه ند بو به کومه لی موسلمانانه وه وله ده رچونه که ی پاشگه ز بویه وه، وتی رپیگه م بدن ده رپۆم بۆلای یه زید، به لام عوبه ی دو لالا رازی نه بو.

ئین ته ییه له «منهاج السنه» ده فه رموی: «إنه رضي الله عنه لم يفرق الجماعة ولم يقتل إلا وهو طالب للرجوع إلى بلده أو إلى الشجر أو إلى يزيد داخلا في الجماعة معرضا عن تفريق الأمة».

- یه کیکی تر له و شته سهیرانه ته مانه پییان وایه ته گهر کار به ده دست به ئینقلاب یان به زۆرداری یان شه ر وشۆر بیته سه ر حوکم گویرایه ل واجب نیه، ته ی ته گهر حوسهین کاری به ده دست بگرتایه ته وساش هه ر واتان ده وات؟!

هه‌ندیك به ئالوبه‌یت پاره دهرده‌كهن

هه‌ندیك به ئالوبه‌یت پاره دهرده‌كهن ته‌مه‌ش به شاهیدی خودی
ئالوبه‌یت ره‌زای خویان لیبیت، ته‌نانه‌ت كه وتویانه وهره بو عیراق ریوایه‌ت
هه‌یه ته‌لی بو ته‌وه‌بو ه پاره‌یان پی‌ده‌ربكه‌ن.

له البدایه والنهایه هاتوه ته‌لی: موحه‌مه‌دی کورپی حه‌نه‌فیه كه یه‌کیكه
له سه‌رانی ئالوبه‌یت کاتیک ئامۆژگاری حوسه‌ینی کرد نه‌پرات، پی‌وت:
«إِنَّمَا يَرِيدُونَ أَنْ يُكَلِّمُوا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَيُؤْتُواهُمْ مِمَّا يَدْعُونَ» واته: «ته‌مانه ته‌یانه‌ویت
پاره‌مان پی‌وه دهرکه‌ن».

دوو بیدعهی تازه دواى کوشتی حوسهین:

شیخ الإسلام ئین تهیمه دهلی: (دواى کوشتی حوسهین خه لک دوو

بیدعهیان داهینا:

یه که میان: بیدعهی غه مباری و شیوه نکردن له رۆژی عاشورادا، به له

گؤنا دان و هاوارکردن و گریان و تینویه تی و خویندنه وهی شیوه نامه و

لاواندنه وه، که ئەمانه سهرده کیشی بۆ جنیو و نه فره تکردن له پیشینیان و

تاوانبارکردنی خه لکانیکی بی تاوان ته نانهت جنیو به (پیشکه وتوه

یه که مه کان) (السابقون الأولون) ده دریت، ههروه ها سه رگوزه شته ی

کوشتنه که ی ده خوینریته وه که زۆربه ی درۆ و ده له سه یه، جا ئه و که سه ی که

ئهم کاره ی داهینا وه مه به سته ی کردنه وه ی ده رگای ئاشوب و به ش به ش کردنی

ئوممت بووه، وه گه رنا مانای چیه ئهم یاده هه موو سالیك دووباره بکریتته وه و

خوین بریژی و رابردو گه و ره بکریتته وه خو پیوه ی په یوه ست بکری و باوش

بکریتته گۆره کان).

دوو ه میان: بیدعهی خو شی و شادی و دابه شکردنی شیرینی و به خشین به

مندال و خیزان له رۆژی کوشتی حوسهیندا.

له کوفه دا خه لکانیک هه بوون لایه نگری ئال و بهیت بوون له سه روی هه موویانه وه موختاری کوری ته بو عوبهیدی موته نه بیئی درۆزن له گه ل خه لکانیکی تر دا که رقیان له ئال و بهیت بوو له سه روی هه موویانه وه حه جاجی کوری یوسفی سه قه فی، جا بیدعه به بیدعه چاره سه ر نا کرى به لکو به بهرپا کردنی سوننه تی په یامبه ر ده بیّت ﷺ هه روه ک خوا ی بالا ده فه رموی:

﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة ۱۵۶].

هه لو یستی یه زید له به رامبه ر

کوشتی حوسهین رضی الله عنه

یه زید دهستی له کوشتی حوسهیندا نه بووه، ته مهش دیفاع کردن نییه له یه زید به لکو دیفاع کردنه له هه ق، له وه و پیشیش روغان کرده وه که کی حوسهینی کوشتوو ه.

به لام له گه ل ته وه شدا ته هلی سوننه ت وجه ماعت به هیچ شیوه یه ک خو شیان به یه زیددا نایه ت، هه روه کو له سه له فه وه هاتوو ه و فه رمویانه: بو کسه یك هه یه که بر وای به خوا و به رۆژی دوایی هه بیّت و یه زیدی خو ش

بویت؟! جا ئەهلی سوننه خۆشیان به یهزیددا، به لّام ئەوهی ههق بیّت پروونی دهکه نهوه، چونکه ههق له ههر کهسیکی تر عهزیزتره، جا ئەهلی سوننه نه زیاد ئەلّین و نه کهم، نه خۆشمان ئەوی و نه له عهنتی لیّ دهکهین، به لّام ئەوه راستیه که و ئەبیّت پروون بکریتهوه، ههق ههقه و ئەبیّت بگوتریت، چونکه خه لکانی نه یار و ناحهز له باسکردنی ئەمه دا مه رام و ئامانجی تریان ههیه.

ههروهها یهزید که عوبهیدوللای کوری زیادی نارد بو ئەوه بوو نه هیلّیت بیته کوفه وه، فهرمانی کوشتنی پینه کرد، به لّکو خودی حوسهین ﷺ گومانی خیری به یهزید هه بوو کاتیك وتی: (یان ئەوه تا ریگه م بدهن برۆم بۆلای یهزید و به یعهتی بدهمی).

«به کۆدهنگی میژوونوسان یهزید حوسهینی

نه کوشتوه»

شیخ الاسلام ئین ته مییه ئەلی: (به ئیتفاقی ئەوانه ی میژوو ده گوازه وه یهزید فرمانی به کوشتنی حوسهین نه کردوه، به لام بو ئین زیادی نووسی که نه هیلت حوسهین بیته والی عیراق و کاتیکیش هه والی کوشتنی حوسهین گه یشته یهزید نارەحه تی خۆی ده رخست و گریانیش له ماله که یه وه بیسترا وه یه کیکیانی به دیل نه گرت و به لکو پیزی له ته هل و به یته که ی گرت و پیگه شی دان تا گه رانه وه شوینی خویان.

ئه ما ئەو ریوايه تانه ی باس له وه ده که ن که بی پیزی به رانه ر ئافره تانی خانه واده ی په یامبه ر ﷺ کردوه و وه کو دیلی جهنگ براون بو شام و له ویش به هه مان شیوه بی پیزیان له ئاست کراوه، ئەمانه هه ر هه موو ووته ی پوچن، به لکو به نی ئومه ییه به نی هاشیمان زۆر به پیزدار ته ماشا کردوه، ته نانه ت کاتیک هه جاجی کوری یوسفی سه قه فی رویشت فاتیمه ی کچی عه بدوللای کوری جه عفه ری خواست، عه بدولمه لیکی کوری مه پروان ئەم کاره ی قبول نه کرد و فرمانی کرد به هه جاج وازی لی بینی و ته لاقیدا، جا

ئەوان بەنى ھاشىيان بە گەورە و گران تەماشاشا كىردوۋە،
تەننەت ھەرگىز پۈژىك لى پۈژان ھىچ ئافىرەتتىكى ھاشىي نە كراۋەتە
كەنيزەك).

جا بۆيە ئافىرەتى ھاشىي لى ۋە ماۋەيەدا ھەمىشە زۆر بەرپىز و گرانەۋە
تەماشاشا كراۋە.

يان دەگۈترى سەرى حوسەين براۋە بۆ يەزىد، ئەمىش بە ھەمان شىۋە
ئىسپات نەبوۋە، بەلكو سەرى حوسەين ھەر لى لى عوبەيدوللا بوۋ لى
كوفە، پاشان حوسەين نىژرا و كەس شىۋىنەكەي نازانىت، بەلام ئەۋەي
مەشھورە ھەر لى كەربەلا لى شىۋىن كوشتنەكەي سپاردويانە.

ھەلۋىستى ناۋەند لى ئاست يەزىد

شىخ الاسلام ئىبن تەيمىيە دەلى: خەلك لى ئاست يەزىد دوو پەر و ناۋەندىكن:

دەستەي يەكەم: دەمارگرىيان بۆي ھەيە و خۆشيان دەۋى و تەننەت

ئىددىعاي پەيامبەرايەتى و مەعصومەتتىشى بۆ دەكەن.

دهستهی دووهه: ده مارگریان له سهری ههیه و رقیان لیه تی و ته نانه ت کافرێ ده کهن و وا ده بینن که مونا فیق بووه و له روکهش خوێ به موسلمان پیشانداوه و به لام به دل مونا فیق بووه و رقی له په یامبه ر بووه صلی اللہ علیہ وسلم.

ئینجا ته لێ [واته ئین ته میه]: (هه ردوو بوچوونه که هه له یه، ته و پیاوه پاشایه ک بووه له پاشاکانی موسلمانان و خه لیفه یه ک بووه له خه لیفه پاشاکان نه ته مه و نه ته وه.

سه باره ت به کوشتنی حوسهین ته وای بیگومان به مه زلومی کوژرا و شه هیدکرا ههروه ک هاوشیوه کانی تری چون به مه زلومی کوژران و شه هید کران، کوشتنی حوسهینیش سه ریچی کردنی خوا و په یامبه ره بو ته و که سه ی کوشتوو یه تی یان هاوکاری کردوو یان پی رازی بووه، ته مهش کاره ساتیک بوو تووشی موسلمانان هات به هوێ خیزانی وی و هی تریشه وه، بو خویشی شه هاده ت و پله به رزی و پایه بلندیه).

ثایا دروسته نه فرهت له یه زید بکریت؟

له وانه یه له گرنګترین ټهو روداوانه ی که له سه رده می یزید دا رویدا بیټ پرووداوی (حه رده) و کوشتاری عه بدوللای کورپی زوبه یر و کوشتنی حوسه ینی کورپی عه لی بوو بیټ.

به م هوپه وه هه ندیک نه فره تکرډن له یه زیدی کورپی موعاویه به جائیز ده زانن، هه ندیک تریش به پیچه وانه وه، جا ټه وه ی نه فره تکرډن له یه زید به جائیز ده زانیت پیویستی به سه لماندن ی سی شت هه یه :

یه که م: بیسه لمینیت که وا فاسق بووه.

دووهم: بیسه لمینیت که ټهو له و فاسقیه ی ته وبه ی نه کردووه، چونکه ټه گهر بی باوهر ته وبه بکات خوی لی وهرده گریټ، چ جای فاسق؟

سیپه م: بیسه لمینیت نه فره تکرډن له که سیکی دیاریکراو جائیزه.

نه فره تکرډن له مردوویه کی دیاریکراو جائیز نییه، که نه خوا و نه په یامبه ری خوا ﷺ نه فره تیان لی نه کرد بیټ، له په یامبه ری خواوه ﷺ چه سپاوه فرمویه تی: «لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَىٰ مَا

قَدِّمُوا»^(۱). واته: (جوین به مردووان مه‌دهن، چونکه ئه‌وان ئه‌وه‌ی که پیشیان خستبوو پئی گه‌یشتن).

جا دینی خوایش، له‌سه‌ر جوین بازی به‌ریا نه‌بووه، به‌لکو له‌سه‌ر ره‌وشت جوانی به‌ریا بووه، هه‌ر بۆیه جویندان له‌ دینی خوی گه‌وره‌دا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک جیی نایته‌وه، به‌لکو په‌یامبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله ده‌فه‌رمویت: (سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ) واته: جویندان به‌ موسلمان فاسقیته و ده‌رچوونه له‌ فه‌رمانی خوا و کوشتار له‌گه‌ل کردنیشی کوفره^(۲).

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموی: (لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ ، وَلَا اللَّعَّانِ ، وَلَا الْفَاحِشِ ، وَلَا الْبَذِيءِ) واته: موسلمان تانه وه‌شینه‌ر و نه‌فه‌رت وه‌شینه‌ر و جوینده‌ر و زمان پیس و به‌د ئه‌ده‌ب نییه.

وه‌کو ده‌رده‌که‌ویت جویندان به‌ موسلمان فاسقیته، جا که‌سیش نه‌یگوتوو ه‌یه‌زید له‌ دین ده‌رچوو، به‌لکو گه‌وره‌ترینی ئه‌وه‌ی له‌سه‌ری ده‌گوتری: فاسق بووه.

^(۱) (صحيح البخاري) كتاب الجنائز، باب ما ينهى عن سب الاموات، حديث (۱۳۹۳).

^(۲) (صحيح البخاري) كتاب الايمان، باب خوف المؤمن أن يحبط عمله، حديث (۴۸).. و(صحيح مسلم) كتاب الايمان،

باب بيان قول النبي صلی الله علیه و آله سباب المسلم فسوق وقتاله كفر حديث (۶۴).

ئەمەش ھەرۆھ کو روئمان کردەوہ بەندە لەسەر سەلمانندی ئەو فاسیقیتیە ی
 کہ لە یەزید دا ھەبوو، زانینی ئەوہش لای خۆی بەرز و پیرۆزە.

ئەوہتا پەیمبەری خوا ﷺ دەفەرموی: (یەكەم سوپایەك كە غەزای
 شاری قەیسەر دەكەن خودا لییان خۆش بووہ)^(۱).

جا ئەم سوپایە بە سەرکردایەتی یەزیدی کۆری موعاویە بوو، لە سالی
 ۴۹ ك، دەلێن ھەندێك لە ھاوێڵە بەرێژەکانی لەگەڵدا بوو ھەكو: ئیبن
 عومەر و، ئیبن زوبەیر و، ئیبن عەبباس و، ئەبوو ئەیوب.

ئیبن كەسیر دەلێ: (بەراستی یەزید ھەلەئەھە کی زۆر خراپی کرد كاتیك لە
 ڕوداوی (حەررە) دا فەرمانی کرد بە ئەمیری سوپاكە ی موسلیمی كۆری
 عوقبە، سی ڕۆژ مەدینە ھەلەل ك، كە بەھۆیەوہ ژمارەئەھە کی زۆر سەھابە و
 مندالی سەھابە كوژرا).

جا پوختە ی ووتە: ئەوہیە دەیدەئەھە دەست خواوہ، ھەرۆھ كو زەھەبی لە
 بارەئەھە دەلێت: (لا نسبه ولا نخبه) ، نە جوینی پیدەدەئەھە نە خۆشمان دەوی.

(۱) (صحیح البخاری) كتاب الجھاد، باب ما قیل فی قتال الروم حدیث (۲۹۲۴).

شیخ الإسلامیش دهفه رموی: «له سهله فیشه وه هه رئه وه هاتوه وتویانه
نه خوشیمان دهویت نه جوینیشی پیده دهین».

هه ندیکیشیان وتویانه: «بو مه گهر که سیك بر وای به خوا ورژوی دواپی
هه بیته خوشی به یه زیده دیت».

وصلی الله وسلم وبارک علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه.

* * * * *

ناوه روک

۵	پێخۆشکار
۶	پیشهکی
۱۲	هاوه لآن هه مویان برای یهك بوون
۱۳	ئه بیټ میژو به وردی بخوینینه وه
۱۴	به یهعت ده درئ به یه زیدی کوپی موعاویه
۱۵	هه لویستی ئه هلی سوننهت و جه ماعت له به رامبه ر به یهعتدان به یه زیدی کوپی موعاویه
۱۶	ئایا یه زید شیاو بووه بۆ خیلافهت؟
۱۸	به یهعت ده درئ به یه زید و حوسهینیش ره دی ده کاته وه
۱۹	خه لکی عیراق نامه بۆ حوسهین ده نیرن
۱۹	حوسهین موسلیمی کوپی عه قیل ده نیرئ
۲۰	عوبه یدوللای کوپی زیاد ده کرئ به ئه میری کوفه

۲۱	دهرچوونی حوسهین ﷺ بو کوفه
۲۲	خه لکی کوفه پشتی موسلیمی کوری عه قیل بهر ده دهن
۲۴	به ره لستی هاوه لان له دهرچوونه که ی حوسهین
۲۶	حوسهین ده گاته قادسیه
۲۷	حوسهین ده گاته که ربه لا
۲۹	حوسهین ئامۆژگاری سوپای کوفه ده کا و خویان بیر دینیتته وه
۳۱	شهر له نیوان ههر دولا پرو ده دات
۳۳	کی له خانه واده که ی په یامبه ر ﷺ کوژرا؟
۳۴	ئه وه ی ده گوترئ له باره ی کوشتنی حوسهینه وه ﷺ
۳۶	خه لکی کوفه تۆله له نه فسی خویان ده که نه وه
۳۷	سزای دونیا پیش دوارپوژ
۳۸	کی حوسهینی کوشت ﷺ؟
۴۱	غه دری خه لکی کوفه که بکوژی حوسهین

٤٨	کى دەستی راسته‌وخۆى له کوشتنى حوسه‌یندا ﷺ هه‌بوو؟
٤٩	کوشتنى حوسه‌ین له موسیبه‌ته‌ گه‌وره‌کانه
٥٢	هه‌لۆیستی خه‌لك له کوشتنى حوسه‌ین:
٥٣	ئه‌وه‌ى رویدا به‌ هۆى ده‌رچونى حوسه‌ینه‌وه‌، پیمان نالی ده‌رچون خراپه‌ى لێده‌که‌وتیه‌وه‌؟
٥٤	هه‌ندىك به‌ ئالوبه‌یت پاره‌ ده‌رده‌که‌ن
٥٥	دوو بیده‌ى تازه‌ دواى کوشتنى حوسه‌ین:
٥٦	هه‌لۆیستی یه‌زید له‌ به‌رامبه‌ر کوشتنى حوسه‌ین ﷺ
٥٧	به‌ کۆده‌نگى میژوونوسان یه‌زید حوسه‌ینى نه‌کوشتوه
٥٨	هه‌لۆیستی ناوه‌ند له‌ ئاست یه‌زید:
٥٩	ئایا دروسته‌ نه‌فره‌ت له‌ یه‌زید بکریت؟
٦٢	ناوه‌پۆك

چاوه ریئ ئەم بەرھەمانە بن إن شاء الله :

- ۱- چرای پوناك له سیره‌ی په‌یامبه‌ری راستگۆی ده‌ستپاك. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات. « ۲ به‌رگ ».
- ۲- إتحاف الأخيار عن كيفية صلاة النبي ﷺ من حيث الإطالة والإختصار. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات.
- ۳- جیاوازی نیوان موسلمانان. هوکار و چاره‌سه‌ر. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات.
- ۴- ته‌به‌روك کردن و جوړه‌کانی. « نامیلکه » ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات.
- ۵- په‌روه‌ده‌کردنی مندالان و به‌رپرسیاریتی دایکان و باوکان. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات. « نامیلکه »
- ۶- جیهانی جنۆکه و شه‌یتانه‌کان. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات.
- ۷- کاره‌کانی دل . ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات
- ۸- پونکردنه‌وه‌ی ناوه‌ چاکه‌کانی خوای گه‌وره‌. ته‌واو بووه‌ خوای میه‌ره‌بان له چاپدانی ئاسان بکات.

۹- وهفا و ئه مه کداری پیغه مبهری خوا ﷺ. «نامیلکه». تهواو بووه خوی میهره بان له چاپدانی ئاسان بکات.

۱۰- رۆژه لاتناسی و رۆژه لاتناسان. «نامیلکه» خوی میهره بان تهواو بوونی ئاسان بکات.

۱۱- داوین پیسی هوکاره کانی، کاریگه ریه کانی، چاره سه ر. خوی میهره بان تهواو بوونی ئاسان بکات.

۱۲- نه خوشیه کانی دل خوی میهره بان تهواو بوونی ئاسان بکات.